

Makedon Krallığı'nda İktidar Mücadelesi ve Kadınlar: Hellenistik Dönemden Bir Kesit (MÖ 358-309)

The Struggle for Power and Women in the Macedonian Kingdom: A Section from the Hellenistic Period (358-309 BC)

Emre ERTEN

 <https://orcid.org/0000-0001-5250-0304>

The entire contents of this journal, *Phaselis: Journal of Interdisciplinary Mediterranean Studies*, is open to users and it is an 'open access' journal. Users are able to read the full texts, to download, to copy, print and distribute without obtaining the permission of the editor and author(s). However, all references to the articles published in the e-journal *Phaselis* are to indicate through reference the source of the citation from this journal.

Phaselis: Journal of Interdisciplinary Mediterranean Studies is a peer-reviewed journal and the articles which have had their peer reviewing process completed will be published on the web-site (journal.phaselis.org) in the year of the journal's issue (e.g. Issue IV: January-December 2018). At the end of December 2018 the year's issue is completed and Issue V: January-December 2019 will begin.

Responsibility for the articles published in this journal remains with the authors.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Citation Erten E. 2021, "Makedon Krallığı'nda İktidar Mücadelesi ve Kadınlar: Hellenistik Dönemden Bir Kesit (MÖ 358-309)". *Phaselis* VII, 111-131.
<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.5213863>

Received Date: 25.06.2021 | Acceptance Date: 28.07.2021
Online Publication Date: 18.08.2021

Editing Phaselis Research Project
www.phaselis.org

Geliş Tarihi: 25.06.2021
Kabul Tarihi: 28.07.2021
Yayın Tarihi: 18.08.2021

PHASELIS

VII (2021) 111-131
DOI: 10.5281/zenodo.5213863
journal.phaselis.org

Makedon Krallığı'nda İktidar Mücadelesi ve Kadınlar: Hellenistik Dönem'den Bir Kesit (MÖ 358-309)

The Struggle for Power and Women in the Macedonian Kingdom: A Section from the Hellenistic Period (358-309 BC)

Emre Erten *

Öz: II. Philippos'un Makedon krallığını dönemin en büyük güçlerinden biri haline getirmesinden sonra oğlu Büyük İskender MÖ 334-325 arasındaki dönemde Makedonya'dan Hindistan'a kadar uzanan muazzam bir coğrafyada bir dünya imparatorluğu kurmuştur. Ancak MÖ 323 yılında ansızın ölmesiyle bu devletin kaderi üzerinde kara bulutlar toplanmaya başlamıştır. İskender'in generalleri imparatorluğu bölüşmek için birbirleriyle kıyasıya bir mücadele içine girmişlerdir. İlginç olan ise dönemin güçlü erkeklerinin tehlikeli dünyasında bazı kraliyet mensubu kadınların, önemli aktörlerin annesi, karısı veya kızı sıfatıyla bu olaylara doğrudan karışmaları ve iktidar mücadelesinde canları pahasına erkeklere karşı en ön saflarda yer almalarıdır. Ayrıca bu kadınlar tehlikeler karşısında son derece soğukkanlı ve cesurdur. Kimi zaman giriştikleri şiddet eylemleri ve zalimlikleri ise erkeklerden aşağı kalmayacak düzeydedir.

Anahtar sözcükler: Makedon Krallığı, Hellenistik Dönem'de Kadın, Şiddet ve Zalimlik, Kadının Gücü, İktidar Mücadelesi

Abstract: After Philip II transformed the Macedonian Kingdom into one of the greatest powers of the time, his son Alexander the Great founded a world empire across a very large geographic region that stretched from Macedonia to India between 334 and 325 BC. However, after Alexander's sudden death in 323 BC, dark clouds gathered over the fate of this state; his generals fought a fierce battle to split his kingdom. Interestingly, some royal women were directly involved in the dangerous world of the powerful men of the period as a mother, a wife or a daughter of important actors. Furthermore, these women stood at the forefront of the power struggle, even at the cost of their lives. They were extremely level-headed and brave in the face of danger. Moreover, the acts of violence and cruelty they committed were frequently at levels that nearly matched those of men.

Keywords: Macedonian Kingdom, Woman in the Hellenistic Period, the Acts of Violence and Cruelty, Power of Woman, Struggle for Power

* Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, Eski Yunan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul. emre.erten@istanbul.edu.tr | <https://orcid.org/0000-0001-5250-0304>

Giriş

Büyük İskender'in babası II. Philippos'tan önce (Fig. 1) Makedonya kraliyet ailesindeki çekişmeler ve ülkenin önde gelen aileleri arasındaki mücadeleler Makedonya'nın askeri gücünü harekete geçirip bir birlik oluşturmasını engellemekteydi. Hatta Makedon kralları iç çekişmelere dair korkuları yüzünden muhafızlar eşliğinde uyumak zorunda kalıyorlardı. Ayrıca krallığın içinde bulunduğu istikrarsız durum özellikle "erkek varisler" gerektirdiği için Makedon prensleri erken yaşlarda evlenmek zorundaydılar¹. Ayrıca II. Philippos genç yaşta tahta geçmeden hemen önce, Makedon kralı III. Amyntas'ın oğlu III. Perdikkas (yönetim dönemi MÖ 365-359) ve 4000 Makedon askeri kuzeydeki İlyrialılar tarafından kılıçtan geçirilmişti².

Makedonya'yı içinde bulunduğu bu zor durumdan kurtararak büyük bir devlet haline getiren kral ise III. Perdikkas'ın kardeşi II. Philippos olmuştur (yönetim dönemi MÖ 359-336)³. Antikçağın en büyük devlet adamlarından biri olan bu kralın amacı birleşik bir Balkan devleti kurarak bu devlete Hellas'ı da katmak ve Perslere karşı bir intikam seferi düzenlemektir. II. Philippos, Perslere karşı gerçekleştirmeyi planladığı bu büyük harekât için öncelikle Makedon ordusunda geniş çaplı askeri reformlar yapmış⁴ ve bu reform hareketleri sonucunda Makedon ordusu dönemin en güçlü kuvvetlerinden biri haline gelmiştir⁵. II. Philippos bu üstün ordusuyla önce Amphipolis, Pydna ve Potidaia kentlerini ele geçirerek (MÖ 357-356) Makedonya'nın sınırlarını denize kadar genişletmiştir.

Böylece ülkesinin deniz ticaretiyle gelişmesinin önünü açmış, bunun üzerine Atina kenti Makedonya'ya savaş ilan etmiştir. II. Philippos bir yandan da Trakya krallığına karşı seferler düzenleyerek Trakya'da geniş topraklar kazanmıştır.

II. Philippos yeterince güçlendikten sonra Hellas'taki karışık siyasal ortamdan yararlanmaya başlamış, bu esnada MÖ 355 yılında Phokis ile Thebai Birliği arasında patlak veren "Kutsal Savaş" onu Orta Yunanistan'ın işlerine karışmaya sevk etmiştir. II. Philippos MÖ 353/352'de Thessalia Birliği'nin başkanı seçilmiş, MÖ 346'da Phokislileri yenilgiye uğratarak "Kutsal Savaş"a son vermiştir. MÖ 343'te karısı Olympias'ın (Fig. 2) kardeşi Aleksandros'u tahta çıkartarak Epeiros'u da

Fig. 1. II. Philippos

Fig. 2. Olympias

¹ Martin 2017, 321.

² Diod. XVI. 2. 4; ayrıca bk. Geyer 1937, 603, 50 vd.; Zahrnt 2000, 536.

³ Badian 2000b, 798; Worthington 2014; Martin 2017, 299.

⁴ Bu reformlar askerlerin kalkanlarını artık sol omuzlarında taşımaları, yanlarındaki yüklerin azaltılması, *phalanks*'in düzenlenmesi, *sarissa* adlı yeni bir tip mızrak, *pezhetairos* ve *hetairos*'lar, sapancılar, okçular, fenni kitalar, müttefik ya da ücretli askerler, fiziksel gücün artırılması, disiplin, eğitim, çarpık muharebe, ters kama düzeni, saldırı kanadına süvarinin yerleştirilmesi, imha savaşı, yeni kuşatma teknikleri gibi konuları kapsıyordu. II. Pihilippos ayrıca tahkimli kentleri kuşatma taktiklerini de geliştirdi ve daha önceleri aç susuz bırakarak ele geçirilebilen bu kentleri ve kaleleri Syrakousai tiranı I. Dionysios'tan öğrendiği taş gülle atan mancınıklar, alevli oklar ve hareketli kuleler kullanmayı ve ayrıca yeraltı tünelleri kazmayı keşfetti. Bu durum önceden alt kısımları taş üst kısımları ise kerpiçten olan kentlerin savunma duvarlarının tümüyle taştan yapılmasına yol açmıştır.

⁵ Droysen 1964, 142 vd.; Mansel 1995, 397 vd.; Tekin 2008, 124.

kontrolü altına almış⁶, ardından MÖ 342 civarında Trakya'nın büyük kısmına sahip olarak egemenlik alanını Karadeniz'e kadar genişletmiştir. Böylece Hellen devletler ailesi içine giren Makedon kralı için artık hedef tüm Hellas'ı Makedonya'nın siyasal ve askeri hegemonyası altında bir konfederasyon haline getirmek ve bu konfederasyonu Hellas için bir tehdit unsuru olan Pers krallığına karşı bir intikam seferine yönlendirmek olmuştur. Hemen ardından Atina için büyük önem taşıyan boğazlara yönelmiş, MÖ 340'ta Perinthos ve Byzantion'u kuşatmış, ancak başarılı olamamıştır. MÖ 339'da Lokrislilerin Delphoi'a saldırması üzerine yeniden alevlenen "Kutsal Savaş" nedeniyle kendisinden yardım istenmesi üzerine II. Philippos bir kez daha Hellenlerin işlerine karışma fırsatı bulmuştur. II. Philippos bu çatışmalardan galip gelerek Orta Hellas'ın büyük kısmını kendi liderliğini kabul etmeye zorlamış, sonunda MÖ 338 yılında Hellenleri Khaironeia'da (Boiotia) büyük bir bozguna uğratmıştır⁷. Khaironeia Muharebesi Hellas'ın kaderini belirlemiş ve tüm Hellas Makedonya'nın egemenliği altına girmiştir. Makedonya kralı, Hellen kent devletlerini birleştirmek için Korinthos'ta büyük bir kongre toplamış, Sparta'nın dışında Hellas ve adalardaki tüm kentler aralarında ittifaklar yapmış ve bir Hellen birliği oluşturarak genel bir barış ilan etmişlerdir⁸. II. Philippos, MÖ 337'de birlik meclisinin (*synhedrion*) Korinthos'ta yaptığı ilk toplantıda Hellenleri Perslere karşı savaşa çağırmıştır. Kralın, bir intikam seferi olarak planladığı bu seferle amacı Anadolu'daki Hellenleri Pers baskısından kurtarmak ve aynı zamanda Kserkses'in bir zamanlar Hellas'ta yapmış olduğu büyük tahribatın da öcünü almaktı. Onun bu teklifi meclis tarafından büyük coşkuyla kabul edilmiş ve II. Philippos bu intikam seferinin başkomutanlığına getirilerek geniş yetkilerle donatılmıştır⁹. Bu başarılarından sonra II. Philippos Makedonya'ya dönerek savaş hazırlıklarına başlamıştır.

Ancak bu büyük işlere imza atan, geleceğe dair önemli planları olan devlet adamının başı kadınlarla dertteydi. Çok eşlilik konusunda çıtayı yüksek tutmuş olan II. Philippos'u, özellikle karısı Olympias'a rağmen genç ve güzel Kleopatra ile yaptığı evlilik nedeniyle oldukça sıkıntılı günler beklemekteydi. Carney'e göre, Mısır firavunları da çok eşlilik konusunda oldukça hevesli olmalarına rağmen, onlarda "baş kadın" olarak statüsü diğerlerinden ayrılan bir ana kraliçe bulunmaktaydı. Ancak Makedonlarda böyle bir ayırımın ve belirlenmiş resmi bir pozisyonun olmayışı eşler arasındaki huzursuzlukların esas sebebiydi. Diğer yandan erkek çocuk sahibi olmak ise kraliyet kadınlarının statüsünü ve değerini epeyce yükselten bir unsurdur. Bu noktada kralın, eşlerinden birinin oğluna asıl varisiymiş gibi davranmaya başlaması da şüphesiz o kadının saraydaki önemini artırmaktaydı. Nitekim II. Philippos, generallerinden Attalos'un yeğeni genç ve güzel Kleopatra'yla evleninceye kadar oğlu İskender ile ilgili olarak bu tür bir davranış sergilemekteydi. Ayrıca Olympias, II. Philippos'un diğer eşlerine kıyasla onunla çok daha uzun süredir evli olmasından ötürü kralın gözünde ayrı bir yere sahipti. Buna karşılık resmî anlamda hiçbir güvencesi yoktu ve çocuk ölümlerinin yüksek olduğu bir çağda sadece bir tek erkek çocuk sahibi olması da muhtemel rakipleri karşısında içinde bulunduğu güvensiz duruma katkı sağlıyordu. İşte II. Philippos bu ortamda MÖ 337 yılında Kleopatra ile yedinci ve son evliliğini yapmıştır¹⁰.

Karısı Olympias ise kral Neoptolemos'un kızıydı ve Epeiros'taki Molossia hanedanına mensuptu. II. Philippos MÖ 357'de onunla evlenerek siyasi gücünü artırmış, ayrıca Epeiros krallığını da etkisi

⁶ Badian 2000b, 800-801.

⁷ Bu dönemde Demosthenes Atinalıları paylamak için "*Philippos sanki bir dolu fırtınasıymış gibi onu engellemek için hiçbir şey yapmadan sadece karşılıklarına çıkmaması için dua ederek bekliyorlar*" şeklinde gürliyordu, bk. Martin 2017, 322-323.

⁸ Böylece Hellas görünüşte siyasi birliğine kavuşmuş ancak bu uğurda özgürlüğünü kaybederek yabancı bir devletin hegemonyası altına girmiştir. Hellen kentleri bir daha asla dış güçlere danışmadan ve genellikle onların izlediği yoldan ayrılmadan dış politikalarını oluşturamayacaktı, bk. Martin 2017, 323.

⁹ Mansel 1995, 403-407; Badian 2000b, 802; Tekin 2008, 125-126

¹⁰ Carney 1992, 171-173; ayrıca bk. Macurdy 1932, 22-45; Greenwalt 1989, 19-43; Errington 1990, 44, 60 ve Carney 1991.

altına almıştı¹¹. Olympias, MÖ 356'da Büyük İskender'i (Fig. 3), MÖ 355'te de II. Philippos'un son eşiyle isim benzerliği olan Kleopatra'yı doğurur¹². Plutarkhos'a göre, II. Philippos'un çapkınlıkları ve beraber olduğu kadınların kıskançlıkları yüzünden, annesi Olympias'a son derece düşkün olan oğlu İskender'le arasında sık sık tartışmalar yaşanıyordu. Şüphesiz Olympias'ın güçlü ve dominant karakteri de başka kadınlar uğruna onu dışlayan babasına karşı İskender'in tavır almasında etkiliydi¹³.

Nitekim II. Philippos, aralarındaki büyük yaş farkına rağmen genç yaştaki güzel Kleopatra'ya¹⁴ âşık olmuş¹⁵ ve Makedon kökenli bu kadın II. Philippos ile oğlu İskender'in arasının feci şekilde açılmasına yol açmıştır¹⁶. Zira Kleopatra'nın ailesi ve Attalos Olympias'ın Makedon kökenli olmayışından yararlanarak onu ve oğlunu tahttan uzaklaştırmayı umut ediyorlardı. İskender de doğal olarak bu

Fig. 3. Büyük İskender

kadını istemiyordu, çünkü Makedon geleneklerine göre kendisinin kralın veliahdı olduğunu garantileyen bir durumu yoktu. Aynı şekilde annesi Olympias'ın da ana kraliçelik gibi bir statüsü olmadığından üzerinde durdukları zemin, ana-oğul için iyice kaygan bir hale dönüşmüştü¹⁷. Nitekim düğün yemeği sırasında Kleopatra'nın amcası Attalos, bu genç kadının krala "meşru" bir evlat vermesini dilediği zaman¹⁸ İskender birdenbire atılarak "Hain! Ben piç miyim?!" diye bağırır ve kadehini ona fırlatır. II. Philippos da eline geçirdiği bir kılıçla oğlunun üzerine atılır ancak sarhoşluktan yere yuvarlanır. İskender oradakilere dönerek "İşte sizi Asya'ya götürmeye hazırlanan adam bu" diyerek onunla alay eder¹⁹. İskender'in Attalos'a olan şiddetli tepkisi aslında doğal karşılanmalıdır zira Makedonya'da soyluların katıldığı bu tür içkili şölenler siyasi açıdan büyük öneme sahipti ve aristokratların birbirlerini test ettikleri politik bir arena niteliği taşımaktaydı²⁰. İskender'in böyle bir ortamda diğer soyluların önünde açıkça aşağılanmayı kabul etmesi elbette mümkün değildi. Ayrıca gereken tepkiyi göstermeseydi kendisiyle beraber giyabında annesine de yapılmış olan bu saygısızlığı sineye çekmiş olacağından ordunun gözünde de itibarını kaybedebilirdi. Olayda İskender'le babası arasındaki tartışmanın bu boyutlara varması ise aslında her ailede görülebilecek türden bir baba-oğul mücadelesinin aşırı içkinin de etkisiyle alevlenmesinden kaynaklanmaktaydı. İskender bu olayın ardından annesi Olympias'ı alıp Makedonya'dan ayrılarak onu Epeiros'a götürür, kendisi de Illyrialıların yanına sürgüne gider²¹. İddiaya göre Olympias bu olay üzerine kardeşi Epeiros kralı Aleksandros'u II. Philippos'a karşı bir intikam seferi düzenlemek için ikna etmeye çalışmıştır²². İskender kısa süre sonra geri dönmüş babasıyla barışmış, ancak aralarındaki gerginlik devam etmiştir. Zira İskender artık kendisini veliaht olarak güvende hissetmiyordu, çünkü II. Philippos yüzünü yeğeni IV. Amyntas'a çevirmişti. Olympias ise kendisine yapılan kötü muamele yüzünden Epeiros'ta

¹¹ Cawkwell 1978, 178; Carney 2006, 1 vd.

¹² Kytzler 1997, 125.

¹³ Plut. *Aleks.* 12.

¹⁴ II. Philippos ve Olympias'ın kızı Kleopatra ile karıştırılmamalıdır.

¹⁵ Strasburger 1939, 178, 43.

¹⁶ Badian 2000b, 802.

¹⁷ Carney 1992, 172.

¹⁸ Attalos büyük ihtimalle burada Kleopatra'nın Makedon kökenli oluşuna vurgu yaparak Makedon soyluların dikkatini bu yöne çevirmek istemekteydi.

¹⁹ Plut. *Aleks.* 12.

²⁰ Carney 1992, 176

²¹ Droysen 1964, 156; Carney 1992, 174-175; Mansel 1995, 434; Badian 1999b, 586.

²² Arr. *anab.* III. 6, 5; Iust. IX. 7; ayrıca bk. Strasburger 1939, 178.

kalmıştır²³.

Buna karşılık II. Philippos MÖ 336 yılında kızı Kleopatra'yı, Olympias'ın kardeşi Epeiros kralı I. Aleksandros ile yani dayısıyla evlendirir²⁴. Bu hem Epeiros ile arasındaki bağı kuvvetlendirmek hem de karısı Olympias'ı kardeşinin olası desteğinden mahrum bırakmak için yapılmış bir hamle idi²⁵. Carney'e göre ise II. Philippos bu hamleyle karısı Olympias'ın gönlünü almayı hedeflemiştir. Burada ilginç olan, Epeiros kralı I. Aleksandros'un yukarıda değindiğimiz ziyafette yeğeni İskender'e ve annesine kökenlerinden dolayı yapılmış saygısızlığı göz ardı eden II. Philippos'un kızıyla evlenmesidir. Yine Carney'e göre Olympias bu evlilik töreni nedeniyle Makedonya'ya dönmüş olmalıdır²⁶. Ancak elde bunu destekleyecek herhangi bir veri bulunmadığı gibi, karı kocanın arasının düzeldiğini gösteren olumlu bir gelişme de söz konusu değildir. Nitekim kısa süre sonra II. Philippos, kızının düğününde Pausanias adlı bir suikastçı tarafından beklenmedik şekilde öldürülür (MÖ 336)²⁷. Bazı söylentilere göre bu işin altında Olympias ve kardeşi Epeiroslu Aleksandros'un parmağı bulunmaktaydı²⁸. Nitekim Iustinus, II. Philippos'un katilinin Pausanias olduğunu belirtmekle beraber Olympias'ın onu bu iş için kışkırtmış olabileceğinden söz eder ve İskender'in de bundan habersiz olmadığını dile getirir. Ayrıca II. Philippos'un, sevgilisi Kleopatra uğruna Olympias'ı dışlamasının bu suikast olayında katil Pausanias'ın krala yönelik kişisel öfkesinden²⁹ aşağı kalır bir yanı olmadığını da vurgular³⁰. Iustinus, Pausanias'ın kaçmaya çalışırken bindiği atları Olympias'ın hazırladığını ayrıca II. Philippos'un cenaze törenine saygılı bir şekilde katılmakla beraber, çarpmıha gerilmiş olan katilin başına geceleyin altından bir çelenk koyduğunu ve buna, II. Philippos'un oğlu İskender hayattayken ondan başka kimsenin cesaret edemeyeceğini söyler. Yine Iustinus'a göre birkaç gün sonra katilin cesedi çarpmıhtan indirilince Olympias onu kocasının mezarı üstünde yaktırıp aynı yerde ona bir mezar yaptırmış, ayrıca kralı ölümüne yol açan kılıcı da küçükken kullandığı Myrtale adıyla tanrı Apollon'a adanmıştır. Olympias bu işleri o kadar uluorta yapmıştır ki, adeta suikastın kendisi tarafından tertip edildiğinin anlaşılmasından korkmaktadır³¹.

Gerçekten de Olympias'ın bu işi organize etmemesi için hiçbir sebep yoktur ve daha sonraki zamanlarda sergileyeceği acımasızlıklar da ondaki bu potansiyeli açıkça ortaya koymaktadır³². Ayrıca hem suikastçının hem de Olympias'ın Philippos'a karşı bireysel öfkeleri aralarındaki ortak paydayı teşkil ediyordu. Ancak bu olayı Olympias'la ilişkilendirirken, II. Philippos'un Kleopatra'yla olan evliliğini bir kadın gözüyle kıskanmasının ana motivasyonu olduğunu düşünmek doğru değildir. Zira II. Philippos zaten öteden beri Makedon geleneklerine uygun biçimde pek çok kadınla ilişkisi olan bir kraldı ve Olympias da bunu bilerek onunla evlenmişti. Dolayısıyla burada Olympias'ı harekete geçiren ana unsur büyük olasılıkla Kleopatra'nın etkisi altında kaldığını düşündüğü II. Philippos'un oğlu İskender'i artık veliahdı olarak görmek istemeyeceğini düşünmüş olmasıdır, yani açıkça iktidar hırsıdır. Zira İskender'in tahta çıkması aynı zamanda Olympias'ın da büyük bir güce kavuşması

²³ Droysen 1964, 157-158.

²⁴ Droysen 2000, 17.

²⁵ Droysen 1949, 69-70; Badian 1999b, 586; ayrıca bk. Badian 2000b, 802. Kleopatra, kocası I. Aleksandros'un daha sonra MÖ 331/330 yılında ölmesi üzerine bir süre ülkeyi yönettikten sonra, annesi Olympias'tan çekinerek Epeiros'tan ayrılacak ve Pella'da çocuklarıyla dul hayatı sürmeye başlayacaktır.

²⁶ Carney 1992, 178-179.

²⁷ Detaylı bilgi için bk. Badian 1963, 244 vd.; Fears 1975, 11 vd.; Hammond 1980, 166 vd.; Develin 1981, 86 vd.; Mansel 1995, 407.

²⁸ Badian 2000b, 802.

²⁹ Pausanias, kendisine Attalos tarafından bir süre önce yapılan çok ağır bir aşağılamayla (tecavüz) ilgili olarak II. Philippos'un herhangi bir ceza vermemesi nedeniyle oldukça öfkeliydi, olay hakkında bk. Carney 1992, 181 dn. 36.

³⁰ Carney, bu olayın fazla şaşılacak bir yanı olmadığını, zira bu cinayetin Makedon sarayında sık rastlanan suikast geleneğinin sadece bir parçası olduğunu vurgular.

³¹ Iust. IX. 6-7; ayrıca krş. Droysen 1964, 160-162.

³² Carney 1992, 182.

anlamına geliyordu. Sonuçta, II. Philippos'un ölümüyle taht yolu beklendiği gibi Büyük İskender'e açılmış ve o da hiç zaman kaybetmeden olası rakiplerini ortadan kaldırarak tahta çıkmıştır³³. Buna karşılık Diodoros, II. Philippos'un ölümüyle ilgili olarak Olympias'ın herhangi bir girişiminden bahsetmez ve bu suikastın tümüyle kişisel bir olay nedeniyle krala öfke duyan Pausanias tarafından gerçekleştirildiğini anlatır³⁴. Carney de görünürdeki motivasyon unsurları kuvvetli olsa da Olympias'ın bu olayda rol aldığını kabul etmemekte ve böyle bir suikast girişiminin Olympias için çok riskli olduğunu, başarısızlık halinde hem oğlunun hem de kendisinin hayatının tehlikeye gireceğini ve II. Philippos'u ortadan kaldırmanın daha kolay yolları varken böyle açık bir girişimi göze alamayacağını, ayrıca II. Philippos'un öldürülmesinde, büyük bir savaş hazırlığında olduğu Persler başta olmak üzere iktidarda gözü olan başka Makedon soylularının parmağı olabileceğini de göz ardı etmemek gerektiğini belirtmektedir. Zira Persler, Hellen dünyasının iç işlerine karışmakta her zaman maharetli olmuşlardır, dolayısıyla bu olayda da öfkeyle dolu olan Pausanias'ı altınlarıyla kandırması olmaları ihtimal dâhilindedir³⁵.

Ancak bizce, Iustinus'un görüşüne bağlı kalarak, suikastın arkasında hem kendinin hem de oğlunun istikbalini garanti altına almak isteyen bu hırslı kadının yer aldığını ve politik kaygıları ağır basarak böyle bir suikast sayesinde, işler tersine dönmeden önce II. Philippos'u ortadan kaldırmayı her türlü riske değer bulduğunu düşünmek daha doğru görünmektedir. Olympias, Kleopatra'nın bir süre sonra kral üzerindeki etkisini iyice artıracak ve oğluyla beraber kendisini de ortadan kaldırtabileceğini düşünerek bir an evvel harekete geçmesi gerektiğini değerlendirmiş olabilir. Diğer yandan İskender'in bu işin neresinde olduğunu kestirebilmek ise güçtür. Ancak annesinin böyle bir niyeti olduysa en azından İskender'in bundan haberdar olması gerektiğini düşünebiliriz, zira ana-oğul birbirlerine oldukça bağlıydılar; şayet Olympias oğlunun güvenliğini düşünerek bu işi tümüyle gizli tutmadıysa. Diğer yandan İskender bu plandan haberi olmasına rağmen kayıtsız kaldıysa bu da annesini desteklediği anlamına gelecektir. Ancak bazı araştırmacılar İskender'in bu olaya dinsel inanışları nedeniyle hiç karışmadığını ileri sürmektedir³⁶. Carney'e göre Olympias'ın genel olarak bu cinayetten sorumlu tutulmasının iki sebebi vardır: Birincisi, antik yazarların Olympias'a karşı düşmanca tutumları, ikincisi ise Hellenlerin monarşi yönetimine, Makedon krallığındaki çok eşliliğe ve kadınların devlet yönetiminde oynadıkları role olan tepkileri. Carney, antik yazarlarda bu düşmanca tutumun oluşmasında, aşağıda ayrıca değineceğimiz üzere daha sonraları Olympias'ı öldürtmesini mazur göstermek için Kassandros'un yaptığı kara propaganda faaliyetinin, onun "baş belası ve zorlu kadın" kimliğinin şekillenmesinde etkili olduğundan söz etmektedir³⁷.

Ancak gerçekten de "zorlu" bir kadın olduğu anlaşılan Olympias, II. Philippos'un cinayete kurban gitmesinden sonra karısı Kleopatra'yı ve henüz yeni doğmuş çocuğunu hiç vakit kaybetmeden acımasızca katlettirir. Söylendiğine göre İskender, annesinin bu zalimce davranışına çok öfkelenmiştir³⁸. Antik yazarlar da Kleopatra'nın ölüm sahnesini trajik boyutlara taşıyarak nakletmektedir. Nitekim bir kaynağa göre Olympias, bu acıyı iyice hissetmesi için çocuğu anasının kucağında öldürtmüş daha sonra da Kleopatra'yı kendini asmaya zorlamıştır. Böylece kocasının ölümüyle taçlanan intikamının tadını iyice çıkarmıştır³⁹. Diğer bir kaynağa göre ise Olympias, Kleopatra ve çocuğunu bronzdan bir kazan içinde yaktırmıştır⁴⁰. Her iki antik yazar da bu olayı farklı

³³ Droysen 1964, 162-166; Martin 2017, 325.

³⁴ Diod. XVI. 93. 3 vd.; ayrıca bk. Kytzler 1997, 125.

³⁵ Carney 1992, 183-184.

³⁶ Carney 1992, 185; ayrıca krş. Edmunds 1971, 363 vd.

³⁷ Carney 1992, 186; krş. Tarn 1948, 261.

³⁸ Plut. *Aleks.* 14; ayrıca krş. Droysen 1964, 180; Badian 1999b, 586; 2000a, 1184.

³⁹ Iust. IX. 7; ayrıca bk. Strasburger 1939, 179.

⁴⁰ Paus. VIII. 7. 7.

bir şekilde sunmakla beraber aralarındaki ortak husus, Olympias'ın ne denli "kindar ve acımasız" bir kadın olduğunu vurgulamalarıdır. Bu anlatımlarda olayın vahşet boyutu Olympias'ın "güçlü kadın kimliğiyle" yoğrularak bir miktar abartılmış gibi durmaktadır. Özellikle MS II. yüzyıl yazarlarından Pausanias'ın verdiği "ürkütücü" bilgi, olayın üzerinden geçen yaklaşık 500 yıl gibi uzun bir süreçte değişerek yayılmış bazı yanlış veya abartılı bilgilere ulaşmış olmasıyla açıklanabileceği gibi, yazarın daha çok Hellenlerin özgür oldukları dönemlerle ilgilendiği ve yurtsever bir tutumla eserini kaleme aldığı göz önünde tutulursa, MÖ IV. yüzyılda Hellenlerin önemli bir kısmında görülen Makedon karşıtlığının veya demokratik Hellen düşünce yapısına ters gelen monarşik yönetimlerden ve saray hayatından duyulan rahatsızlığın bir tezahürü olarak da düşünülebilir⁴¹. Yahut geleneksel yapıdaki Hellen erkeklerinin iktidar mücadelesi sergileyen "güçlü kadınlara" karşı olumsuz bakış açılarının basit bir yansıması da olabilir. Carney'e göre daha sonraki dönemlerde antik yazarların bazı taraflı düşünceleri objektif bakış açısıyla değerlendirmek konusunda daha az eğilimleri ve yetenekleri vardır. Ayrıca bir yazarı, MÖ IV. yüzyılın dünyasından ayıran yüzyılların sayısı arttıkça, kendi döneminden farklı bir zamanı gerçekten anlamaya çalışan biri için bile olayları yanlış algılama riski de bulunmaktadır. Bu nedenle eldeki bilgilerin ne ölçüde gerçeği yansıttığı konusu ayrıca tartışmaya açıktır. Diğer yandan Carney'e göre Olympias'la ilgili elde bulunan malzemenin bir kısmı fazla inandırıcı olmasa da anekdotların içinde gerçek tarihsel değere sahip bilgiler de bulunmaktadır⁴².

II. Philippos'un kadınlarından biri olan Illyriyalı Audata'dan doğan kızı Kynna ise daha sonradan büyük fetihlere imza atacak olan Büyük İskender'in de üvey kız kardeşiydi. Bazı kaynaklarda ismi Kynane olarak da geçmektedir⁴³. Annesi Audata daha sonradan, Makedonya prenseslerinin sıkça kullandıkları bir isim olan Eurydike adını almıştır. II. Philippos'un MÖ 357 yılında Olympias'la evlendiği göz önüne alındığında Kynna'nın MÖ 358 yılında doğduğu kabul edilmektedir. Annesi Audata'nın kökeni nedeniyle Duris onu *Illyris* olarak da adlandırmaktadır. Annesinin MÖ 357'den hemen önce öldüğü sanılmaktadır. II. Philippos, iktidarının sonlarına doğru kızı Kynna'yı kardeşi III. Perdikkas'ın oğlu IV. Amyntas ile evlendirir (MÖ 338/337)⁴⁴. Dolayısıyla Kynna, baba tarafından kendi kuzeniyle evlenmiştir⁴⁵. Kynna bu evliliğinden MÖ 337 yılında Adea adlı bir kız dünyaya getirir ve bu kız da bir süre sonra âdet olduğu üzere Eurydike adını alır. Ancak Kynna'nın evliliğinin uzun sürmediği anlaşılmaktadır zira Polyainos'un eserinde de "*evlendikten kısa süre sonra kocasını kaybedince*" şeklinde bir ifade yer almaktadır. Gerçekten Büyük İskender tahta çıktıktan kısa süre sonra, IV. Amyntas'ın iktidarda hak iddia etmesinden şüphelenerek onu öldürtmüştür (MÖ 336/335)⁴⁶. Polyainos'un verdiği bilgiye göre Kynna, kocasının ölümünün ardından ikinci bir eş arayışına girmemiştir. Bu da büyük olasılıkla bir aşk evliliği yaptığını işaret etmektedir. Büyük İskender ise bu olaydan sonra Kynna'yı, Agrianların lideri olan ve Illyriyalı önder Kleitos'a karşı yaptığı savaşta (MÖ 335/334) kendisine büyük yararlılıklar gösteren Longaros'la evlendirmek istemiş, ancak Longaros evlilik için Pella'ya varamadan ölmüştür⁴⁷.

Kynna'nın bu süreçteki yaşamına dair kaynaklarda yeterli bilgi bulunmamakla beraber, Büyük İskender'in Asya seferi sırasında Makedonya'da kalarak kendini kızının eğitimine adanmış olduğunu anlaşılmaktadır. Polyainos'un aktarımına göre Kynna ayrıca babası II. Philippos gibi savaş işleriyle meşgul oluyor, askeri birliklere kumanda ediyor ve bizzat düşmanlara karşı saf tutuyordu. Hatta

⁴¹ Erten 1999, 61-62.

⁴² Carney 2006, 2-3.

⁴³ Berve 1926, 229.

⁴⁴ Droysen 1964, 140.

⁴⁵ IV. Amyntas aynı zamanda Büyük İskender'in de kuzeni oluyordu. Melber 1885, 659; Berve 1926, 229; Arr. *succ. Aleks.* 22.

⁴⁶ Arrianos'a (*succ. Aleks.* 22) göre İskender onu Anadolu'ya geçmeden önce öldürtmüştür; ayrıca bk. Droysen 1964, 181; Badian 1996, 636.

⁴⁷ Berve 1926, 229; Fluss 1935, 209-210.

Illyrialılara karşı savaştığı bir sırada onların kraliçesi Kairia'yı kendi elleriyle devirmiş ve kaçmakta olan Illyrialıların da pek çoğunu öldürmüştür⁴⁸. Bazı araştırmacılar bu olayın II. Philippos'un MÖ 345/344 yılı civarında Illyrialılarla giriştiği savaşta gerçekleştiğini savunmaktadır⁴⁹. Şayet Kynna ile ilgili Polyainos'taki anekdotta karşımıza çıkan olay örgüsü kronolojik düzende ilerliyorsa onun Illyrialılarla giriştiği savaş Amyntas'la evliliğinden önce (yani MÖ 338 öncesinde) gerçekleşmiş gibi görünmektedir. Ancak Polyainos'un aktarımlarında genellikle kronolojik düzene fazla dikkat etmediği de göz önünde tutulmalıdır. Diğer yandan söz konusu tarihte yani MÖ 345/344 civarında Kynna'nın henüz 14 yaşında olduğu göz önüne alınırsa bu tarihleme pek doğru görünmemektedir. Buna karşılık II. Philippos'un MÖ 337 yılında yine Illyrialı Pleurias'a karşı düzenlediği bir sefere dair bazı bilgiler de mevcuttur⁵⁰. Buna göre Kynna o sıralarda 21 yaşındadır ve bu da savaşa katılabilmesi için daha uygun bir yaşta olduğu anlamına gelmektedir. Melber gibi bazı araştırmacılar ise Kynna'nın MÖ 336-334 arasında Büyük İskender'in Illyrialılarla yaptığı çarpışmalarda yer almış olabileceğini ileri sürmektedirler. Zira Illyrialılar, Thraklar ve Triballer MÖ 336'da İskender tahta geçer geçmez eski düşmanları Makedonlara karşı silaha sarılmışlardır⁵¹. Ancak bu tahmin de bizce çok tutarlı değildir, çünkü çok kısa süre önce kocasını öldürmüş olan Büyük İskender'le beraber savaşa katılarak ona canla başla yardım etmiş olması, Kynna'nın kocasına olan sadakati düşünüldüğünde zayıf bir ihtimaldir. Ayrıca İskender'in annesi Olympias da iktidar yolunda Kynna'nın en büyük rakibiydi ve daha önce vurguladığımız gibi babası II. Philippos'un öldürülmesinde parmağı olduğuna dair kuvvetli şüpheler bulunmaktaydı. Bazı araştırmacılar ise Polyainos'un sözünü ettiği, Kynna'nın Illyrialılarla olan çarpışmasını Büyük İskender'in ölümünden sonraya tarihleme eğilimindedirler⁵². Gerçekten de onun MÖ 323 yılındaki ölümünün ardından Illyrialılar Hellenlerle birleşerek Makedonlara karşı ayaklanmışlardır⁵³. Dolayısıyla İskender artık hayatta olmadığı için Kynna'nın, Makedonların ve babası II. Philippos'un köklü düşmanlarına karşı bu savaşa katılarak vahşet boyutunda bir müdahale sergilemiş olması daha akla yatkındır. Ayrıca bu sayede geleneksel olarak Makedon tahtına çıkacak kişileri onaylama yetkisine sahip olan ordunun gözündeki yerini de sağlamlaştırabilirdi. Kynna'nın hayatına dair eldeki veriler pek çok boşluğu doldurabilmek açısından yeterli değildir. Ancak babası gibi savaşa olan düşkünlüğü, atılganlığı ve iktidara yönelik arzuları göz önüne alındığında barış ve huzur dolu bir yaşam sürmek gayesinde olmadığı tahmin edilebilir. Nitekim Polyainos'un aktarımına göre Kynna kocası Amyntas'ın ölümünden sonra kendisini tek kızı Eurydike'nin savaşa ilgili konularda eğitilmesine, yani aslında kendisi gibi yetişmesine adanmıştır⁵⁴. Kynna büyük ihtimalle kızıyla beraber Makedonya'nın yönetiminde bir rol oynamayı düşünüyor olmalıydı⁵⁵. Çünkü babası II. Philippos'un ölümünden sonra Makedon tahtının, Büyük İskender tarafından öldürtülen kocası IV. Amyntas'ın hakkı olduğuna inanıyordu⁵⁶. Zira IV. Amyntas, III. Perdikkas'ın oğluydu ve onun ölümünden sonra yaşı küçük olduğu için amcası II. Philippos aslında vekâleten krallığı devralmış ancak sonradan kendisi tahta geçmişti. Bu nedenle Kynna, kızını doğru kişiyle evlendirerek Makedon tahtında hak iddia edebileceğini düşünmekteydi. İşte bu sebeple Eurydike'yi II. Philippos'un alt tabakadan bir kadınla olan beraberliğinden doğan Philippos III Arrhidaios'la, onun tahta çıkmasından bir süre önce nişanlamıştır⁵⁷.

⁴⁸ Polyain. *strat.* VIII. 60.

⁴⁹ Fluss 1931, 329; Berve 1926, 229.

⁵⁰ Diod. XVI. 93. 6; ayrıca bk. Fluss 1931, 329, 43 vd.; Lenschau 1951, 239.

⁵¹ Melber 1885, 659; Fluss 1931, 330, 2 vd.; Mansel 1995, 434-435.

⁵² Fluss 1935, 210, 20.

⁵³ Diod. XVIII. 9. vd.; ayrıca bk. Fluss 1931, 330, 52-57.

⁵⁴ Polyain. *strat.* VIII. 60.

⁵⁵ Fluss 1935, 210, 30-40.

⁵⁶ Merbel 1885, 659.

⁵⁷ Plut. *Aleks.* 99; lust. IX. 8.

Bilindiği gibi, Büyük İskender'in, Hellas, Mısır ve Hindistan'a kadar Asya'nın önemli bir bölümünü kapsayan dünya imparatorluğunun durumu MÖ 323'te Babil'de beklenmedik şekilde ölmesinden sonra *diadokhoi* (ardıllar) adı verilen generalleri arasında tartışma konusu olmuştur. *Diadokhoi* (ardıllar) adı verilen İskender'in yakın komutanları bir süre sonra huzursuzluk çıkartmaya başlamış ve kişisel hırsları yüzünden imparatorluğun bölünmesi için aralarında yaptıkları mücadelelerle tarih sahnesinde yer almışlardır⁵⁸. İskender'in Roksane ile olan evliliğinden henüz uygun yaşta bir varisi olmayışı da bu anlaşmazlıklar konusunda şüphesiz çok önemli bir etkeni. Roksane, Baktrialı Oksyartes'in kızıydı ve İskender Oksyartes'in kalesini ele geçirdikten sonra Makedonların eline geçen pek çok kadından birisiydi. Güzelliği ise dillere destandı. Nitekim İskender ona fena halde âşık olmuş ve MÖ 327 civarında da evlenmişlerdir⁵⁹. Roksane ile evliliği bölgedeki barbarlar üzerinde de olumlu bir etki yaratmış ve onların İskender'e çok daha sempatiyle bakmalarını sağlamıştır⁶⁰. Ancak Roksane'nin de Makedon kraliyet ailesine giren diğer kadınlardan hırs bakımından aşağı kalır yanı yoktu. Zira İskender öldüğü sırada hamile olan Roksane, Makedonların onu el üstünde tutmasına rağmen, İskender'in MÖ 324'te evlendiği diğer yasal eşi olan Dareios'un kızı Stateira'nın varlığından büyük rahatsızlık duyuyor ve onu bir rakip olarak görüyordu. Bu yüzden Roksane, çocuk sahibi olmayan bu kadını Perdikkas'ın suç ortaklığıyla Babil'e gönderterek orada kız kardeşiyle beraber öldürtür⁶¹. Plutarkhos'a göre Roksane, bu kadınların cesetlerini bir kuyuya attırıp kuyuyu da doldurtur⁶².

İskender sonrası imparatorluğun durumuyla ilgili olarak Perdikkas, Roksane'nin doğumunun beklenmesini ve şayet çocuk erkek olursa babasının ardından onun kral seçilmesi gerektiğini söyler. Meleagros ise bu görüşe karşı çıkarak beklemenin anlamsız olduğunu, çünkü İskender'in hali hazırda Barsine'den Herakles adında bir oğlu bulunduğunu söyler⁶³. Ayrıca II. Philippos'un oğlu ve İskender'in üvey kardeşi Arrhidaios'un da Makedon kökenli bir erkek olarak yönetime seçilmesinin her bakımdan uygun olduğunu belirtir. Ayrıca Roksane'nin Baktria kökenli olduğunu, Makedon kanı taşımadığını ve krallığını yitkileri bu kadına ait bir çocuğun kral seçilmesinin Makedon yasalarına aykırı olduğunu, İskender'in de ölmeden önce bu durumu açıklığa kavuşturmadığını söyler. Buna karşılık Ptolemaios, Arrhidaios'un annesinin alt tabakadan olması ve ayrıca akli melekelerinin de çok yerinde olmayışı nedeniyle onun adaylığına karşı çıkar ve krallığı bunu yapabilecek kudrette birisinin idare etmesi gerektiğini, ayrıca zayıf kişilerin zulmüne uğramaktansa eyaletleri ve orduyu yönetebilecek yani krallığa gerçekten yakışacak birini seçmelerinin kendileri için daha hayırlı olacağını söyler⁶⁴. Böylece konsey Perdikkas'ın önerisiyle Roksane'nin doğum yapmasını bekler ve kısa süre sonra dünyaya gelen bebeğe Aleksandros adı verilir. Bu esnada Büyük İskender'in üvey kardeşi Arrhidaios, gerçekten de Ptolemaios'un değindiği gibi genç yaşta ve biraz da yarım akıllı olduğundan hükümdarlık yapabilecek durumda değildi⁶⁵. Bu noktada Plutarkhos önemli bir bilgi aktarmakta, akıllı ve sevimli bir çocuk olan Arrhidaios'a İskender'in annesi Olympias'ın bir ilaç verdiğini ve bu yüzden çocuğun mizacının bozulduğunu ve aklının da zayıfladığını ileri sürmektedir⁶⁶. Şayet bu bilgi doğruysa Olympias'ın iktidar hırsıyla neler yapabileceğine dair ilginç bir örnek daha teşkil etmektedir. Bu esnada imparatorluğun başına vekâleten geçmesi muhtemel adaylar ise Orontes oğlu Perdikkas,

⁵⁸ *Diadokhos*'lar döneminin genel olarak Büyük İskender'in MÖ 323'de ölümünden MÖ 301 yılındaki Ipsos Muharebesi'ne kadar olan dönemi içerdiği kabul edilir (ayrıca bk. Arslantaş & Yılmaz 2017, 361-373).

⁵⁹ Arr. *anab.* IV. 19. 5; ayrıca bk. Kytzler 1997, 145.

⁶⁰ Plut. *Aleks.* 63; ayrıca bk. Stähelin 1914, 1155, 8-20.

⁶¹ Stähelin 1914, 1155, 30 vd.; Kytzler 1997, 145.

⁶² Plut. *Aleks.* 99.

⁶³ Lauffer 2004, 190-191. Barsine için bk. Grainger 2007, 9.

⁶⁴ Iust. XIII. 2. 9.

⁶⁵ Badian 2000b, 799.

⁶⁶ Plut. *Aleks.* 99; Carney 1992, 172.

Ptolemaios, Seleukos, Lysimakhos, Antipatros, Krateros ve Antigonos'tur.

Babil'deki toplantı sonucunda imparatorluğun bütünlüğünün korunmasına ve İskender'in tasarladığı yeni seferlere girişilmemesine karar verilir. Ardından İskender'in küçük yaştaki oğlu Aleksandros'un "IV. Aleksandros", üvey kardeşi Arrhidaios'un da "Philippos III Arrhidaios" adıyla beraber hüküm sürmelerine ve en deneyimli, İskender'e en yakın general olan Perdikkas'ın imparator naibi olmasına karar verilir. Böylece Perdikkas iki kralı da elinin altında bulundurmasına dayanarak devlet işlerinde üstün bir rol oynamaya başlar⁶⁷. Anlaşılacağı üzere artık Olympias ve gelini Roksane iktidara en yakın konumdaydılar. Bundan sonraki süreçte Olympias daha fazla ön plana çıkacak, Roksane ise silik ve kaderi tamamen oğlu IV. Aleksandros'a bağlı bir şekilde önce Perdikkas ve ardından Antipatros'un denetiminde birkaç yıl geçirecektir⁶⁸. Arrhidaios'un annesinin ise artık adı bile geçmiyordu, zira sadece II. Philippos'un kaçamaklarından biriydi ve alt tabakaya mensuptu.

Diğer yandan Hellas'ta, Atina önderliğinde bir ayaklanma meydana gelir ve Atina Korinthos birliğini dağıtır. Ancak MÖ 322 yılında Antipatros, Hellenleri Krannon'da bozguna uğratır. Atina donanması da Amorgos'ta yenilmiş ve Atina'nın deniz gücü böylece tamamen kırılmıştır. Bu arada imparatorluk naibi Perdikkas, II. Philippos ile Olympias'ın kızı ve Büyük İskender'in öz kız kardeşi olan Kleopatra ile evlenerek kral olmanın hesabı içindeydi⁶⁹. Zira İskender'in ölümünden sonra onun kız kardeşiyle yapılacak bir evlilik krallık için mücadele eden *diadokhos*'lar tarafından kendilerini İskender'in halefi olarak meşrulaştırmanın bir yolu gibi görülüyordu. Olympias da bu evliliği Antipatros'a karşı elini güçlendirmek için destekliyordu⁷⁰. Kleopatra, Sardeis'e evlenmek niyetiyle geldiğinde Perdikkas aynı zamanda Antipatros'un kızı Nikaia ile de yakından ilgileniyordu. Ancak sonradan Kleopatra'yla evlenmeye karar verdiğinde, bu işin nereye gittiğini anlayan ve tek kişinin hegemonyası altına girmek istemeyen generallerden Antipatros, Krateros, Antigonos, Ptolemaios ve Lysimakhos ona karşı bir koalisyon oluştururlar⁷¹.

Bu esnada hırslı ve politik açıdan güçlü bir diğer kadın olan Kynna da Büyük İskender'den sonraki bu karışık ortamı elverişli görüp kızı Eurydike'yi Philippos III Arrhidaios'la evlendirme vaktinin geldiğine karar verir⁷². Böylece MÖ 322 yılının yaz aylarında kızını da yanına alarak Antipatros'un karşı çıkmasına rağmen Makedonya'dan ayrılır. Ancak sadece Antipatros değil Perdikkas da Kynna'nın karşısındaydı. Perdikkas, hem Olympias'ı hoşnut edebilmek (çünkü Kynna ve kızı Eurydike ondan nefret ediyorlardı) hem de Kynna'nın iktidara yürüme hedefine engel olmak için onun karşısında yer almaktaydı⁷³. Ancak Kynna kendisine düşman olan, dönemin bu en güçlü adamlarından korkmadan kendi topladığı bir ordunun başında Strymon (Struma) Nehri'ni geçmeye cüret eder. Polyainos'a göre nehri geçişi sırasında ona engel olmak isteyen Antipatros'un karşısına çıkardığı orduyu yenilgiye uğratmayı da başarır. Kynna buradan Anadolu'ya doğru ilerleyerek Hellespontos'a (Çanakkale) ulaşır ve karşıdaki Makedon ordusuyla birleşme düşüncesiyle boğazı geçer. Burada onu Perdikkas'ın kardeşi Alketas ve ordusu beklemekteydi. Ancak Alketas'ın askerleri, karşılarında Makedon devletini ayağa kaldırmış büyük kral II. Philippos'un kızı ve aynı zamanda Büyük

⁶⁷ Antipatros ve Krateros'a Makedonya ve Yunanistan; Antigonos Monophthalmos'a Büyük Phrygia, Lykia ve Pamphylia; Menandros'a Lydia; Lysimakhos'a Trakya; Leonnatos'a Hellespontos Phrygia'sı; Philotas'a Kilikya; Laomedon'a Suriye; Eumenes'e Kappadokia ve Paphlagonia; Ptolemaios'a ise Mısır'ın yönetimi verilir (Tekin 2008, 144).

⁶⁸ Stähelin 1914, 1155, 45-50; Kytzler 1997, 143.

⁶⁹ Diod. XX. 37; ayrıca bk. Stähelin 1921, 735-738; Badian 1999b, 587. Kleopatra öncelikle Hellespontos Phrygia'sı valisi Leonnatos'la evlenmek istemiş ama onun MÖ 322'de Lamia Muharebesi'nde ölmesi üzerine Olympias, damat adayı olarak Perdikkas'ı düşünmüştür. Bu Kleopatra çok sonraları MÖ 308 yılında Antigonos tarafından Sardeis'te öldürtülecek ve onun yaptırdığı anlaşılmasın diye kraliyet töreniyle gömülecektir.

⁷⁰ Arr. succ. Aleks. 21; ayrıca bk. Geyer 1937, 611.

⁷¹ Mansel 1995, 459-460.

⁷² Melber 1885, 659.

⁷³ Fluss 1935, 210.

İskender'in de baba bir kız kardeşi olan Kynna'yı gördükleri zaman utanırlar ve ona karşı savaşmak istemezler. Kynna, karşısındaki adamların sayısından ve savaş teçhizatlarının ihtişamından korkmadan askerlerin önünde Alketas'ı nankörlükle suçlar ve babası II. Philippos'un soyunun iktidardan kovulduğunu görmektense ölmeyi yeğleyeceğini söyler⁷⁴. Kynna aslında başına geleceklerin farkındaydı ve bu sözleriyle âdeta kendi ölümüne hazırlık yapmaktaydı. Nitekim Makedon karargâhında Kynna'nın yaratabileceği olumsuz etkiden korkan Perdikkas, askerleri yeniden yanına çekebilmek için epeyce uğraşır ve bunu başarır başarmaz da Kynna'yı idam ettirir⁷⁵. Söylenenlere göre Kynna ölümü çok soğukkanlı ve soylu bir biçimde karşılamıştır.

Kynna, çocukluk yıllarında babası II. Philippos'un Makedon devletini ve ordusunu âdeta yeni baştan yaratışına, askerî dehasına, ardı arkası kesilmeyen zaferlerine tanık olmuştur. Yirmi yaşına geldiğinde ise MÖ 338 yılındaki Khaironeia Muharebesi'nin ardından babası tüm Hellas'ı egemenliği altına almıştı ve suikasta kurban gitmeden önce Hellen dünyasının en büyük düşmanı olan Perslere karşı bir intikam seferi planlamaktaydı. Böylesine kudretli bir baba figürünün kızı olan Kynna da maceraya düşkün bir karaktere sahipti ve savaşa bizzat katılacak kadar cesaretliydi. Muhtemelen babasıyla beraber ordugâhlarda bulunmuş ve gerek askeri anlamda gerekse baba-kız ilişkisinin gerektirdiği manevi bağlılık anlamında ondan epeyce etkilenmiş olmalıydı. İlginç olan şey ise soylu bir aileden gelmesine rağmen savaş alanında İlyrialılarla bizzat canla başla çarpışması ve onlara karşı sergilediği acımasızlıktır. Bu davranışının altında belki de daha önce değindiğimiz gibi kendisini Makedon ordusuna kabul ettirme gayreti yatmaktaydı. Zira Makedon geleneklerine göre tahta çıkacak kişilerin askerlerin desteğini alması büyük önem taşımaktaydı. Bir diğer olasılık ise annesinin İlyria kökenli olması ve Makedon kralının kızı olarak İlyrialılarla yapılan savaşta kendisini ispat etme zorunluluğunun bir dışavurumu olmasıdır. Zira Makedonlar İlyrialılarla oldukça uzun zamandan beri savaşıyorlardı ve İlyrialılar karşısında zaman zaman çok zor durumlarda da kalabiliyorlardı⁷⁶. Ayrıca Kynna'nın babası II. Philippos da MÖ 358'de İlyrialılarla savaşmış ve onları yenilgiye uğratmıştı. MÖ 356'da da generalî Parmenion aynı başarıyı tekrarlamıştı⁷⁷. Dolayısıyla anne tarafından İlyria kökenli olan Kynna için tüm bu olaylar İlyrialılara karşı özel bir tavır takınmasına yol açmış olabilirdi. Bazı araştırmacıların ileri sürdüğü üzere⁷⁸ Kynna'nın II. Philippos hayattayken MÖ 345/344 veya MÖ 337'de bu savaşa katıldığı kabul edilirse, o zaman bu gözü pekliği, kalpten bağlı olduğu babasının düşmanlarına duyduğu nefretle ve onları alt etme hırsıyla açıklanabilir. Şayet Kynna, İlyrialılarla babasının ölümünden sonra çarpıştıysa belki de onun aziz hatırasını bu şekilde yüceltmeyi düşünmüştür.

Kynna, az önce değindiğimiz gibi düşmanlarının sayıca çokluğundan veya gösterişli hallerinden korkmuyordu. Ayrıca kızını da tıpkı kendisi gibi savaşçı bir kadın olarak yetiştirmeye gayret ediyordu. Zira içinde buldukları dünya erkeklerin dünyasıydı ve kolayca ayakta kalınabilecek bir yer değildi. Kynna ayrıca sabırlı ve ısrarcı bir kadındı. Zira Antipatros gibi dönemin güçlü erkek önderlerinden birinin karşısına çıkardığı engelleri aşmasını bilmiş ve yolundan şaşmamıştır. Ayrıca kocasına son derece bağlı bir eş profili sergilemiştir. Onun ölümünden sonra ikinci bir eş arayışına girmeyerek kendisini sadece kızının eğitime ve geleceğine adanması bunun açık bir göstergesidir. Kynna Makedon geleneklerine ve aile bağlarına da saygı duyan bir kadındır. Nitekim Alketas'a karşı babası

⁷⁴ Polyain. *strat.* VIII. 60.

⁷⁵ Diod. XIX. 52,5; Arr. *succ. Aleks.* 22-24; ayrıca bk. Berve 1926, 229; Badian 2000c, 537; Geyer 1937, 611, 50 vd. Diodoros Kynna'yı Alketas'ın öldürdüğünü belirtmektedir; Arrianos ise bu komplonun Perdikkas ve Alketas tarafından kurulduğunu söylemektedir. Badian, Kynna'yı Perdikkas'ın öldürttüğünü belirtir; Berve ve Geyer ise Perdikkas'ın emriyle Alketas tarafından öldürtüldüğünü söyler.

⁷⁶ Fluss 1931, 328, 33-40.

⁷⁷ Badian 2000b, 799.

⁷⁸ Badian 1999a, 977.

II. Philippos'un soyunu ve ailesini savunması sadece iktidar hırsıyla bağdaştırılmamalıdır. Polyainos'un aktarımı dikkate alındığında⁷⁹ Kynna'nın Alketas'a bu konudaki serzenişi son derece içten ve duygusaldır. Tüm çocukluğunu ve gençliğini güçlü ve çok başarılı bir baba figürüyle geçiren Kynna onun bir suikast sonucunda ansızın ve haksız bir biçimde öldürülmesiyle büyük bir travma yaşamış olmalıdır. Hemen ardından üvey kardeşi Büyük İskender'in, çok sevdiği kocasını öldürtmesiyle de hayatının ikinci büyük darbesini yemiştir. Kynna'nın Büyük İskender'e karşı olan hislerini bilmemekle beraber, onun ölümünden sonra sakin bir hayat sürmek yerine krallıkta söz sahibi olmak istemesi ve bu hedefe kızını da dâhil etmesi, maceracı tabiatı bir yana bırakılırsa, babasına ve kocasına yapılanlar yüzünden içten içe duyduğu öfke ve uğradığı haksızlıkların intikamını almak isteşiyle ilgili görünmektedir. Kynna hayattayken kızı Eurydike'yi Philippos III Arrhidaios'la evlendirmeyi başarabilseydi muhtemelen Büyük İskender'in oğlu IV. Aleksandros'un krallığın başına geçmesini engelleyecek, ayrıca kendisinin en güçlü rakibi konumundaki İskender'in annesi Olympias'ı ve karısı Roksane'yi kraliyetin yönetimi konusunda saf dışı edecekti. Kynna'nın planının bu yönde olduğunu net bir şekilde söyleyemesek de eldeki ipuçları buna işaret etmektedir. Nitekim Perdikkas da aslında orduda meydana gelen huzursuzluktan ziyade, Kynna'nın kızını tahtın meşru varislerinden Philippos III Arrhidaios'la evlendirmesinin önüne geçebilmek için onu öldürtmeye cüret etmiştir. Ancak Arrianos'un bildirdiğine göre daha sonra Kynna'nın öldürülmesi yüzünden Makedonya'da çıkan ve alevlenerek ciddi boyutlara varan bir isyanı sonlandırmak için yine Perdikkas'ın ısrarıyla Philippos III Arrhidaios Eurydike ile evlenmiştir⁸⁰. Büyük İskender'in ölümünden sonra Makedon Krallığı'nın üzerinde kara bulutların toplanmaya başladığı ve güçlü ordulara sahip erkeklerin kanlı bir egemenlik yarışına hazırlandıkları böyle bir dönemde Kynna'nın iktidar hırsıyla ortaya çıkması büyük bir cesaret örneği olmakla beraber bir yandan da onun en büyük talihsizliği idi.

Kynna'nın ölümünden sonra Antigonos Makedonya'ya, Antipatros ve Krateros'un yanına gider ve diğer bazı entrikaların yanında bu olayı da trajik bir şekle sokarak anlatır⁸¹. Eurydike ise Philippos III Arrhidaios ile yaptığı evlilikten yararlanarak fazla akıllı olmayan kocasının üzerinden kendi gücünü tesis etmeye koyulur. Bu esnada Perdikkas Mısır'da Ptolemaios'un üzerine yürür, ancak kendi ordugâhındaki askerler tarafından öldürülür (MÖ 321). Bu olayda muhtemelen Kynna'nın katledilmesi nedeniyle Perdikkas'a karşı askerler arasında oluşan olumsuz izlenimin bir payı olduğu düşünülebilir. Perdikkas'ın ortadan kalkmasının ardından Makedonyalı komutanlar MÖ 321 yılında Suriye'de Triparadeisos denilen mevkide toplanmışlar ve imparatorluğun toprak bütünlüğü korunarak Makedonya ve Hellas'ı Antipatros (ayrıca krallık naibiydi ve devlet işlerinin idaresi de ona veriliyordu), Trakya'yı Lysimakhos, Anadolu'yu Antigonos (ve orduların başkomutanlığı), Mısır ile Kyrenaika'yı Ptolemaios ve Babil'i de Seleukos'ın yönetmesine karar vermişlerdir⁸². Bundan sonra Antipatros Büyük İskender'in oğlu IV. Aleksandros'u ve Philippos III Arrhidaios'u Makedonya'ya götürür. Ancak Antipatros da MÖ 319 yılında ölünce yerine zayıf iradeli birisi olan Polyperkhon geçer⁸³. Bunun üzerine Antigonos, Lysimakhos, Ptolemaios ve Kassandros Polyperkhon'a karşı bir koalisyon oluştururlar. Polyperkhon, Hellenleri kendi tarafına çeker ve Eumenes'i orduların başkomutanı yapar⁸⁴.

Polyperkhon'un yönetimi sırasında bu sefer de Kynna'nın kızı Eurydike ilk defa bir güç olarak ortaya çıkma fırsatını yakalar. Ancak Antipatros'un ölümü, aynı zamanda Olympias için de bir dönüm

⁷⁹ Polyain. *strat.* VIII. 60.

⁸⁰ Arr. *succ. Aleks.* 23.

⁸¹ Arr. *succ. Aleks.* 24.

⁸² Mansel 1995, 461; Tekin 2008, 144.

⁸³ Bosch 1942, 135 vd.

⁸⁴ Mansel 1995, 461-462.

noktasıydı, çünkü Olympias ile Antipatros uzun zamandır hiç anlaşamıyorlardı⁸⁵. Zira Büyük İskender Asia'ya geçmeden önce Makedonya'nın idaresini Antipatros'a bırakmıştı ve Olympias'ın Antipatros hakkındaki ardı arkası kesilmeyen şikâyetlerini kulak ardı eden İskender, bilakis Antipatros'un uyarılarını dikkate alarak annesini devlet işlerine karışmaktan men etmişti⁸⁶. Gerçekten de hem Antipatros hem de Olympias İskender'e sürekli olarak mektuplar yolluyor ve birbirlerini şikâyet ediyorlardı⁸⁷. Antipatros, Olympias'ın aşırı kibrinden ve İskender'in annesine yakışmayacak işlere karışmasından şikâyet ediyordu. Bu bağlamda Droysen, son derece ihtiraslı ve her şeye hükmetmek isteyen ana kraliçenin bunları gerçekten yapmış olabileceğini belirtmektedir⁸⁸. Diğer yandan Olympias ise Antipatros'un fazla gurura kapıldığını, gösteriş hırsının sonsuz olduğunu ve daha da önemlisi Makedonların başına geçmeyi kurduğunu yazıyordu⁸⁹. Olympias ayrıca İskender'i etrafındakilere fazla iyilik yapmaması ve onları kral seviyesine çıkarmaması konusunda da uyarıyordu. Bununla beraber, İskender'in annesiyle genel anlamda gayet güzel bir ana-oğul ilişkisi olduğu unutulmamalıdır. Öyle ki Olympias'ın ölümü halinde onu bir tanrıça mertebesine yükseltmeyi planladığına dair bilgiler mevcuttur⁹⁰. Hatta bir keresinde Antipatros'tan annesi aleyhinde uzun bir mektup aldığı zaman yanındakilere "*Antipatros bilmiyor ki böyle on bin mektup bir annenin bir damla gözyaşı ile silinir gider*" demiştir⁹¹. Ancak Olympias yine de İskender'den yüz bulan Antipatros'un davranışlarından rahatsız olarak MÖ 331 civarında Makedonya'dan ayrılıp ana vatanı Epeiros'a gitmişti⁹².

Diğer yandan gelini Roksane da, Antipatros'un MÖ 319'daki ölümü üzerine kendisini zayıf kişilikli Polyperkhon'un yanında güvende hissetmeyerek oğlunu yanına alır ve Epeiros'a gider⁹³. Polyperkhon ise Kassandros'a karşı elini güçlendirmek için Olympias'ı Epeiros'tan geri çağırır. Amacı, Roksane'dan olma torunu IV. Aleksandros uygun yaşa gelinceye kadar kraliyetin başı olarak ona vesayet etmesini sağlamak ve böylece kendini de sağlama almaktır⁹⁴. Bu esnada Olympias da boş durmuyordu ve Eumenes'e bir mektup göndererek Epeiros'ta yalnız kaldığını, yanında sadık dostlarıyla Makedonya'ya dönmek için uygun zaman olup olmadığını öğrenmek istiyordu. Eumenes ise Olympias'a cevap olarak Makedonya'ya dönüşünü daha uygun bir zamana ertelemesini ya da beklemeye razı değilse en azından Makedonya'daki itibarını herhangi bir intikam eylemiyle tehlikeye atmamasını tavsiye etmekteydi⁹⁵. Küçük Aleksandros ise Polyperkhon'un koruması altında olacaktı. Bu esnada Roksane da Eumenes'e bir mektup yazar ve Polyperkhon'a karşı kurulmuş olan koalisyona karşı (Antigonos, Kassandros, Ptolemaios ve Lysimakhos) onu savaşmaya teşvik eder⁹⁶.

Ancak Polyperkhon bu süreçte savaş alanlarında uğradığı bazı yenilgiler yüzünden itibarını kaybetmekteydi⁹⁷. Bu esnada, Philippos III Arrhidaios ile evli olan Eurydike de Makedon tahtında hak iddiasındaydı. Nitekim kocasının yarım akıllı oluşundan ve Polyperkhon'un yokluğundan faydalanarak Hellas'tan Makedonya'ya dönmekte olan Polyperkhon'a bir mektup gönderir. Kral

⁸⁵ Diod. XVII. 118. 1.

⁸⁶ Arr. *anab.* I. 11. 3; Diod. XVII. 118. 1; Plut. *Aleks.* 54.

⁸⁷ Kytzler 1997, 125.

⁸⁸ Droysen 1949, 69.

⁸⁹ Arr. *anab.* VII. 12. 6.

⁹⁰ Strasburger 1939, 179, 42 vd.

⁹¹ Plut. *Aleks.* 54.

⁹² Diod. XVIII. 49, 4; Paus. I. 11. 3.

⁹³ Stähelin 1914, 1155, 52-58; Kytzler 1997, 143.

⁹⁴ Diod. XVIII. 49. 4; 57. 2; 65. 2; ayrıca bk. Strasburger 1939, 180, 53 vd.; Mansel 1995, 462. Atinalılar bu haberden çok memnun kalmışlardır, zira Olympias'a büyük saygı duymaktaydılar ve onun sayesinde özerkliklerinin tanınacağını düşünüyorlardı.

⁹⁵ Diod. XVIII. 58. 2-3.

⁹⁶ Stähelin 1914, 1155, 58-66.

⁹⁷ Badian 2001, 75; Strasburger 1939, 181, 37-40.

adına yazdığı bu mektupta orduyu Kassandros'a teslim etmesini, çünkü kralın devletin yönetimini artık ona verdiğini söylüyordu⁹⁸. Eurydike ayrıca Olympias'ın da Makedonya'ya dönüş hazırlığı yaptığını öğrenince, Peloponnesos'a bir haberci göndererek Kassandros'tan bir an önce yardıma gelmesini ister. Iustinus'a göre Kassandros her şeyi bu "hırslı kadının" isteklerine göre yapmaya hazırdı. Eurydike bir yandan da Makedonların ileri gelenlerini hediyeler ve büyük vaatlerle kendine sadık kılmaya çalışıyordu. Polyperkhon bunun üzerine Epeiros'luların yardımıyla bir ordu toplar ve Olympias bu ordunun başında Makedonya'ya girer. Eurydike de kendi ordusuyla onun karşısına çıkar ve iki hırslı kadın böylece savaş alanında yüz yüze gelir. Bu esnada Peloponnesos'ta bulunan Kassandros ise Eurydike'ye yardıma gelecek zamanı bulamamıştır.

Ancak iki kadının yönetimindeki Makedon askerler arasında beklenen çarpışma gerçekleşmez, çünkü bunlar Olympias'ın eski itibarını ve kocası II. Philippos ile oğlu Büyük İskender'in hatırasını göz önünde tutarak Olympias'a boyun eğler. Böylece Eurydike ve kocası Philippos III Arrhidaios derhal tutuklanır. Öfke içindeki Olympias, savaşmadan elde ettiği bu başarıyla mutlu olmak yerine onlara çok kötü davranır ve ikisini daracık bir zindana kapattırır, öyle ki küçücük bir delikten ancak ihtiyaçlarını karşılayabiliyorlardı. Bu talihsiz tutsaklara günlerce eziyet ettikten sonra birkaç Trakyalıya Eurydike'nin kocasını hançerleterek öldürtür. Böylece Philippos III Arrhidaios 6 yıl ve 4 ay hüküm sürdükten sonra hayatını kaybeder⁹⁹. Ardından, krallığın aslında kendisine ait olduğuna inanan Eurydike'nin daha büyük bir cezaya layık olduğunu düşünerek ona bir kılıç, bir urgan ve bir miktar zehir gönderip seçimini yapmasını ister. Diodoros bu noktada Olympias'ın, geleneklere aykırı bir şekilde eziyet ettiği tutsağının geçmişte sahip olduğu konuma saygı duymadan ve herkes için ortak olan kaderi düşünmeden acımasızca davrandığını, fakat kendisinin de bir süre sonra talihin ters dönmesiyle benzer bir sonla karşılaşacağını belirtir. Eurydike, yanındaki görevlinin önünde Olympias'ın payına da gelecekte böyle hediyeler düşmesi için dua eder, sonra kocasının bedenindeki yaraları izin verildiği ölçüde temizler. Olympias'ın yolladığı "ölüm hediyelerinden" hiçbirine dokunmaz. Kaderine ağlamadan ve başına gelen talihsizliklerin ağırlığı altında ezilmeden, tersine büyük bir soğukkanlılıkla kemeriyle kendini asarak intihar eder (MÖ 317)¹⁰⁰.

Aslında Eurydike'nin annesi Kynna, ölümünden önce Olympias'ın ne denli tehlikeli biri olduğunun farkındaydı ve bu nedenle kızını muhtemelen ona karşı eğitmişti. Ancak Kynna'nın gayretleri Olympias'ın tükenmeyen hırsları karşısında işe yaramamış ve Eurydike de annesinin ölümünden yaklaşık 5 yıl sonra, yönetimde gözü olan ve torununu kral olarak görmek isteyen bu kadının acımasızlığına kurban gitmiştir. II. Philippos'un birlikte olduğu çok sayıda kadının arasında Olympias'ın, Pers krallığını yıkan ve ardından Hindistan'a kadar tüm Asya'yı fetheden Büyük İskender gibi bir adamın annesi olması şüphesiz saraydaki gücünü ve etkinliğini artırmaktaydı. Olympias ayrıca Orpheus'un ve Bakkhos'un gizemli ayinlerine katılan ve bu ayinlerde vahşi bir coşkunluk içinde geceleri dağlarda koşan deli dolu bir kadındı¹⁰¹. Ancak Olympias, içindeki intikam duygularına, sönmeyen öfkesine ve siyasi iktidar hırsına yenilerek kendi sonunu hızlandıracak davranışlar içine girmeye başlar. Önce Antipatros'un ailesine karşı, oğlu İskender'i zehirleyerek öldürdüklerine dair suçlamalarda bulunarak Antipatros'un oğullarından Nikanor'u öldürtür¹⁰² ayrıca hincini alamayarak diğer oğlu Iolaos'un da (veya Iollas) kemiklerini mezarından çıkarttırır. Zira onun Büyük İskender'i zehirleyip öldürdüğüne dair iddialar oldukça fazlaydı¹⁰³. Bunlar aynı zamanda Kassandros'un da

⁹⁸ Iust. XIV. 5, 1-3.

⁹⁹ Worthington 2014, 334.

¹⁰⁰ Diod. XIX. 11, 1-7; Iust. XIV. 5; Paus. I. 11, 4; Aelian. *var. hist.* XIII. 36; ayrıca bk. Strasburger 1939, 181, 50 vd.

¹⁰¹ Droysen 1964, 150.

¹⁰² Berve 1936, 269.

¹⁰³ Diod. XVII. 118. 1; XIX. 11. 8; Iust. XII. 14, 16; Arr. *anab.* VII. 27, 1 vd.; Plut. *Aleks.* 96-99; ayrıca bk. Plaumann 1916, 1847.

kardeşleriydi. Olympias ayrıca Kassandros'un taraftarı olan 100 Makedon soylusunu da aynı suçlamayla astırır¹⁰⁴. Onun en büyük arzusu hem oğlunun intikamını almak hem de torunu IV. Aleksandros'un rakipsiz şekilde tahta geçmesini sağlamaktı¹⁰⁵. Olympias aslında, torununa siyasi anlamda tehlike yaratabilecek unsurları ortadan kaldırmaktaydı. Yani bu davranışlarının altında sadece kontrolsüz ve kadınsı bir intikam hissinin yattığını söylemek doğru değildir. Nitekim Carney de, Olympias'ın antik dönemde tartışmalı bir figür olduğunu ve onunla ilgili net ve bütüncül bir sonuca varmanın zorluğundan bahsetmekle beraber, onun eylemlerinde duygusal ve mantıksız faktörlerin etkisinin olabileceğini, ancak davranışlarını sadece bunlara bağlamanın doğru olmadığını söylemektedir¹⁰⁶.

Klişeleşmiş erkek bakış açısıyla değerlendirdiğimizde Olympias'ın bir "anne ve kadın olarak" böylesine korkunç işlere girişmiş olması oldukça şaşırtıcı, hatta ürkütücü gelmektedir. Carney de antik dönemde politik anlamda "güçlü kadınlara" bakış açısının pek de nazik olmadığını, antik Hellen dünyasının kadınlardan beklentilerinin modern dünyadan farklı olduğunu, siyasi alanda boy gösteren kadınlarla ilgili "cinsel klişeleştirmenin" tipik özelliklerinin görüldüğünü belirtmektedir¹⁰⁷. Carney, antik dönemde erkeklerin kadınlara bakışının bu tür güçlü kadınlarla ilgili konularda daha iyi anlaşılabilirdiğini, zira kadınların acımasız/kanlı eylemlerinin erkek yazarlar tarafından bilerek ön plana çıkartıldığını, buna karşılık erkek egemenlerin bu türden davranışlarının ise "doğal" karşılandığını ve ahlaki açıdan değerlendirilmediğini belirterek, bunun altında kadınların erkeklerden "daha nazik ve naif" olması gerektiğine dair yerleşik bir algının yattığını vurgulamaktadır. Carney ayrıca çok doğru bir tespitte bulunarak, erkeklerin gaddarlıklarının antik yazarlarca genellikle akılcı ve politik sebeplerle veya kültürel geleneklerle açıklandığını, kadınların acımasızlıklarının ise politik sebepler yerine genellikle sadece "kadınlara özgü intikam hırsıyla" ilişkilendirildiğini vurgulamakta ve bunun da altında yine cinsel kimliğe dayalı bir klişeleştirmenin yattığını belirtmektedir. Bu nedenle kadınların siyasi yaşamdaki rolünü küçümsemek ve kadınların yıkıcı davranışlarını ağırlıklı olarak kişisel özelliklerine veya kadın cinsiyetinin "değersizliğine/anlaşılmazlığına" atfetmek için erkekler her türlü fırsatı değerlendirmektedir¹⁰⁸. Carney'e göre Olympias'ın hayat hikâyesini anlamayı zorlaştıran tek faktör "cinsel önyargı" da değildir. Hellenlerin birçoğu, kuzeydeki Molossia hanedanının ve Makedonya'nın toplumsal yaşamına ve geleneksel kültürüne fazla aşına değillerdi, ayrıca onları barbar, irrasyonel ve gizemli görme eğilimindeydiler. Nitekim Demosthenes, II. Philippos ile ilgili bir konuşmasında onu "*ne bir Hellen ne de Hellenlerle akraba, hatta burada sözünü etmeye bile değmeyecek bir ülkeden bir barbardır... o Makedonya'dan gelen bir salgın hastalıktır*" şeklinde tanımlamaktadır¹⁰⁹. Buna karşılık ünlü tarihçi Herodotos gibi bazı Hellenler ise Makedonların kendileriyle akraba olduğunu ve soylarının Argos'a dayandığını düşünmekteydiler¹¹⁰. Makedon krallarının çok eşliliği veya kraliyet kadınları gibi egzotik fenomenler bir yana, monarşinin bizzat kendisi de demokrasi düşkünü Hellenler için primitif ve yanlış bir rejim olarak görülüyordu ve bu yüzden saray yaşantısı hakkında bazı ön yargılara sahip olmaları da doğaldı¹¹¹. Diğer yandan demokratik yönetimlerin hüküm sürdüğü Hellen kentlerinde, daha çok "ev ve aile yaşamına" ait olan

¹⁰⁴ Carney 1992, 187.

¹⁰⁵ Martin 2017, 336.

¹⁰⁶ Carney 2006, 1 ve 3.

¹⁰⁷ Siyaset hayatındaki kadınlarla ilgili kültürlerarası farklılıklar hakkında özellikle bk. Collier 1974, 89-96. Antikçağda farklı kültürlerdeki kraliyet kadınlarının konumuyla ilgili bazı örnekler için bk. Erten 2016a, 237-263 (Tomyris); Erten 2017, 30-54 (Rhodogune); Erten 2018, 45-95 (Semiramis); zor durumlarda cesaret ve akıl dolu davranışlar sergileyen bazı kadınlara dair anekdotlar için ayrıca bk. Gera 1997; Erten 2016b, 96-106; ayrıca bk. Polyain. *strat.* VII ve VIII.

¹⁰⁸ Carney 1992, 188, not 60.

¹⁰⁹ Dem. *Or.* 9. 31; ayrıca bk. Martin 2017, 320-321.

¹¹⁰ Hdt. V. 22.

¹¹¹ Carney 1992, 188; 2006, 1-2.

kadınların kamusal hayata katılmaları mümkün değildi. Bu nedenle Makedon sarayında bir kadının bu denli aktif bir biçimde politik yaşama katılması Hellenler için oldukça şaşırtıcı ve rahatsız edici olmalıydı¹¹². Bazı araştırmacılar ise Hellenlerde zaman zaman yükselen timokratik eğilimlerin, toplumsal yaşamda kendilerine biçilen dar kalıplar nedeniyle bireysel hırslarını tatmin edemeyen hırslı annelerin, amaçları uğruna oğullarını zorlamalarından kaynaklandığını, dolayısıyla İskender'in karakter yapısının oluşumunda da hırslı ve saldırgan bir kadın olan annesinin büyük rolü olduğunu ileri sürmektedirler¹¹³. Ancak bu noktada babası II. Philippos'un ve İskender'in içinde büyüdüğü rekabetçi Makedon toplumunun payını da unutmamak gerekir.

Olympias'ın eylemleri Makedon kraliyet ailesindeki kadınların gücünü ve neler yapabileceklerini göstermesi bakımından dikkate değerdir¹¹⁴. Gerçekten de Hellenistik Dönem'de kraliçeler hem seçkin ailelerin temsilcileri hem de kraliyet erkeklerinin anneleri/eşleri olarak oldukça güçlü bir konuma sahiptiler¹¹⁵. Doğu Akdeniz dünyasında Hellenistik toplum çeşitli tabakalara ayrılmıştı. Hiyerarşik yapının en tepe noktasında kraliyet ailesi ve kralın eşrafından oluşan saygın bir tabaka vardı. Toplumsal statüde onları aşağıya doğru kentlerdeki Hellen ve Makedon elit aileler, kırsal bölgelerdeki yerli toplulukların liderleri, tacirler, zanaatkârlar, işçiler, büyük çiftlik sahipleri ve küçük çiftçiler izlemekteydi. Toplumsal piramidin en üstünde yer alan kraliyet ailesine mensup kadınlar aynı zamanda muazzam servetleri de yönetiyorlardı. Hellenistik Dönem'de kraliçeler genellikle siyasi ve askeri kararlarda kocalarına etkide bulunabildikleri ölçüde siyasi hayata da katılıyorlardı. Diğer yandan kralların birden fazla kadınla evlilik yapmalarıysa yadırganan bir durum değildi¹¹⁶. Nitekim II. Philippos bunun en iyi örneklerinden biridir. Kadınlar kocaları öldüğünde ve erkek varis olmadığı ya da çok küçük yaşta olduğu zamanlarda ise krallık yönetiminde bir süre "vekâleten" söz sahibi olabiliyorlardı. Ancak Makedon geleneklerine göre bir kadının ülke yönetimini tek başına elinde tutması söz konusu değildi. Antipatros'un ölmeden önce Makedonların bir kadının yönetimine asla izin vermemelerine dair vasiyetini¹¹⁷ ve benzer şekilde Büyük İskender'in Makedonların asla bir kadının idaresi altında kalmayacaklarını hatırlatan sözlerini buna örnek vermek mümkündür¹¹⁸. Bununla beraber kız evlatlar da yakın akraba evliliği yaparak (I. Ptolemaios'un kızı II. Arsinoe'nin kardeşi II. Ptolemaios'la evlenmesi gibi) siyasette etkin bir rol oynayabiliyorlardı. Toplumun kraliçelerde övdüğü değerler aslında Hellenlerin kadınlara dair geleneksel bakış açılarını yansıtmaktaydı. Bu değerler ise tanrılara ve ailesine karşı hürmetli olmak, kocasına karşı asil bir duruş sergilemek ve meşru çocuklarıyla uyumlu bir ilişki sürdürmek şeklinde özetlenmekteydi. Bazı kraliçeler ise toplumdaki kadınların durumuyla özel olarak ilgilenmekteydi. Söz gelimi Seleukos kraliçesi Laodike'nin fakir kızlara çeyiz sağlamak için para bağışladığı bilinmektedir. Kraliçelerin bu türden davranışları Hellenistik Dönem'de başka zengin aileler için de teşvik edici oluyordu¹¹⁹.

Olympias'a geri dönersek, bu yaptıklarından sonra çok fazla zamanı kalmamıştı. Özellikle Eurydike ile Philippos III Arrhidaios'u öldürtmesi ve hemen ardından yaptığı gaddarlıklar¹²⁰ Makedonya'nın dört bir yanındaki soyluların kendisinden nefret etmesine yol açmıştır¹²¹. Kassandros da bütün bunları öğrendiği zaman ve özellikle de kardeşi Iolaos'un mezarına yaptığı şeyleri duyunca

¹¹² Lacey 1968, 110 vd.; Carney 1992, 187 dn. 54 ve 189 dn. 61.

¹¹³ Carney 1992, 177 dn. 23.

¹¹⁴ Detaylı bilgi için bk. Macurdy 1932.

¹¹⁵ Martin 2017, 345.

¹¹⁶ Iust. IX. 8; ayrıca bk. Badian 2000b, 802.

¹¹⁷ Diod. XIX. 11. 9.

¹¹⁸ Plut. *Aleks.* 89.

¹¹⁹ Martin 2017, 347-348.

¹²⁰ Plut. *Aleks.* 99.

¹²¹ Diod. XIX. 11. 9; Iust. XIV. 6. 1.

Peloponnesos'taki askeri faaliyetlerini yarıda kesip bir an önce intikam almaya karar verir¹²². Olympias, Kassandros'un büyük bir orduyla Makedonya yakınlarında olduğunu haber alınca bir komutanını onunla savaşması için görevlendirir. Kendisi ise Roksane ile torunu IV. Aleksandros'u, ayrıca bazı soylu Makedonlarla bir miktar askeri yanına alarak Pydna'ya gider. Ancak uzun bir kuşatmaya dayanabilecek kadar yeterli yiyeceğe ve askere sahip değildir ve Hellenlerle diğer Makedonların deniz yoluyla kendisine yardıma geleceklərini ummaktadır¹²³. Ancak kısa süre içinde Kassandros tarafından karadan ve denizden kuşatılır¹²⁴. Bu esnada Kassandros, Olympias'ın yardımına gelmek için çırpınan Epeiros kralı Aiakides'in önünü bir orduyla kesmeyi başarır¹²⁵. Olympias'ın tek yardım umudu olan Polyperkhon da bunu başaramaz, çünkü Kassandros'un ona karşı gönderdiği birliğin komutanı Kallas, Polyperkhon'un ordugâhındaki askerleri rüşvetle elde eder ve ordusunu bozar. Olympias'ın ümitleri artık tamamen yok olmuştur¹²⁶.

Kuşatma MÖ 317'den MÖ 316 ilkbaharına kadar sıkı bir şekilde devam eder, öyle ki kuşatılanların bir kısmı açlıktan ölür. Sonunda Olympias, yanında kendine sadık az sayıda kişiyle kaçmaya çalışırken Kassandros'un eline düşer¹²⁷. Kassandros ordu konseyini toplantıya çağırır ve Olympias tarafından daha önce öldürtülmüş olanların yakınlarına yas kıyafetleri giyip onun yaptığı gaddarlıkları sayıp dökerek suçlamada bulunmalarını ister. Bu esnada Olympias'ın ortaya çıkarak kendini savunması engellenir ve toplantıdan idam kararı çıkar¹²⁸. Hemen ardından Kassandros, kendisi tarafından hazırlanan ve onu Atina'ya götüreceğ olan bir gemiye binip kaçması için Olympias'a gizlice haber yollar. Böylece aslında Olympias, hem suçunu kabul etmiş olacaktı hem de kaçarken rahatlıkla öldürülebilecekti. Zira Kassandros, Olympias'ın öldürülmesiyle ilgili olarak sonradan şimşekleri üzerine çekmek istemiyordu. Ancak Olympias bunu reddeder ve bizzat ordu konseyinin karşısına çıkıp hakkındaki kararı onlardan duymak istediğini söyler. Ancak Kassandros onun kendini savunarak, oradaki Makedonlara II. Philippos'un veya Büyük İskender'in geçmişte onlar için yaptıkları şeyleri hatırlatması halinde komutanların fikirlerini değiştirebileceğinden korkar ve Olympias'ı bir an önce ortadan kaldırmaya karar verir. Bunun için bu görevi üstlenebilecek 200 asker seçer ve onu öldürmeleri için gönderir. Ancak yanında sadece iki hizmetçisi bulunan Olympias gösterişli kıyafetleriyle karşılarında çıktığı zaman, askerler ona duydukları saygıdan dolayı öldürmek istemezler ve geri çekilirler. Kassandros bunun üzerine Olympias tarafından katledilen Makedonların yakınlarına onu öldürmelerini söyler. Olympias son derece vakur bir şekilde hiçbir şey söylemeden ve kadını yalvarışlarda bulunmadan onların kılıçları altında can verir (MÖ 316). Bazı kaynaklara göre Olympias ölmek üzereyken saçlarını düzeltmiş ve bacaklarını elbisesiyle örterek uygunsuz bir görüntüye yol açmak istememiştir¹²⁹. Diğer yandan Kassandros'un, Olympias'ın cesedinin gömülmesini yasak ettiği de ileri sürülmektedir. Böylece Epeiros kralının kızı, o dönemin en güçlü hükümdarı II. Philippos'un karısı ve yaptığı fetihlerle dünya tarihinde büyük izler bırakmış olan Büyük İskender'in annesi, gururlu, otoriter ve sert bir kadın olan Olympias, Makedon krallığında iktidarı ele geçirmek için yapılan mücadeleler sırasında trajik bir şekilde hayatını yitirmiştir¹³⁰. Olympias, antik Hellen dünyasında "siyasi alanda" bu denli önemli bir rol oynayan ilk kadın olarak görülmektedir. Carney'e

¹²² Diod. XIX. 35. 1.

¹²³ Diod. XIX. 35. 5-6.

¹²⁴ Iust. XIV. 6.

¹²⁵ Diod. XIX. 36. 2.

¹²⁶ Diod. XIX. 36. 6.

¹²⁷ Polyain. IV. 11. 3; Iust. XIV. 6. Polyainos bunun Polyperkhon'un Olympias'a gönderdiği bir haberciyi ve gemiyi yakalayan Kassandros'un akıllıca hilesiyle gerçekleştirdiğini anlatır. Iustinus ise uzun süren kuşatma nedeniyle açlıktan yorgun düşen Olympias'ın teslim olduğunu vurgular.

¹²⁸ Strasburger 1939, 182.

¹²⁹ Diod. XIX. 51. 1-5; Iust. XIV. 6; Paus. IX. 7. 2.

¹³⁰ Kytzler 1997, 125.

göre Olympias, yabancı bir ülkeye kraliçe olarak gidip daha sonra ana vatanlarını tekrar göremeyen kadınlardan farklı bir profil çizmiştir, zira II. Philippos'la arası bozulduktan sonra ana vatani Epeiros'a dönüp orada uzun süre kalmış ve ailesinin desteğini sağlamıştır. Ayrıca ailesinin şanlı kökeniyle duyduğu gurur ve geçmişteki bazı kadınlara dair destansı ve trajik öyküler Olympias'ın en kritik zamanlardaki kahramanca ve soğukkanlı davranışlarını şekillendirmiştir. Ancak antik dünyada kadınların toplumsal alanda sahip olabildikleri konum Olympias'ın da başarılarını yaşamı boyunca sınırlamış ve erkeklerin doğrudan ve kolayca yapabildiği şeyleri diğer kraliyet kadınları gibi dolaylı yollardan yapmasını gerektirmiştir. Ordunun öneminin büyük olduğu bu çağda hiçbir kraliyet kadını uzun bir süre boyunca devletin kontrolünü elinde tutmayı başaramamıştır¹³¹.

Olympias'ın katledilmesiyle beraber Roksane ve oğlu IV. Aleksandros da, krallığı aklına koymuş olan Kassandros'un eline düşmüştür¹³². Diodoros'a göre Kassandros aslında daha en baştan her ikisini de öldürtmeye kararlıydı, ancak Olympias'ın ölümü henüz çok taze olduğu için bir süre beklemeye karar verir ve onları Amphipolis'te sıkı bir gözetim altına alır¹³³. Ayrıca çocuğa kraliyet geleneklerine göre değil sıradan biri gibi muamele edilmesini emreder¹³⁴. Kassandros aynı yıl Kynna'yı, Eurydike'yi ve II. Philippos'un öldürülen diğer aile fertlerini Aigai'daki kraliyet mezarlığına törenle defnettirir ve onların onuruna oyunlar düzenleyerek saygısını gösterir¹³⁵. Bir süre sonra İskender ailesinin en sadık dostu Eumenes de Antigonos'la olan savaşı kaybeder ve Antigonos tarafından idam edilir. Böylece Antigonos *Monophthalmos* Anadolu'da büyük bir güç kazanır¹³⁶. Antigonos diğer yandan kraliyet ailesinin koruyucusu rolüne de bürünür ve Kassandros'u Roksane ile oğlunu serbest bırakmazsa sonunun kötü olacağını söyleyerek uyarır¹³⁷. Artık Antigonos aslında İskender devletini tek başına ele geçirmeye niyetliydi. Bunun üzerine Antigonos'a karşı Ptolemaios, Kassandros, Lysimakhos ve Seleukos'un oluşturduğu yeni bir koalisyon meydana gelir.

MÖ 315 yılında *diadokhos*'lar arasında başlayan çarpışmalar sonunda MÖ 311 yılında yapılan anlaşmaya göre Kassandros'un Küçük İskender (IV. Aleksandros) tahta çıkıncaya kadar saltanat naibi olmasına ve Avrupa'daki topraklara hükmetmesine karar verilir. Bu anlaşmaya göre Antigonos tüm Asya'da, Ptolemaios Mısır'da, Lysimakhos ise Trakya'da hüküm süreceklerdi. Seleukos da Suriye, Fenike ve Karia'nın yönetimini elde ediyordu¹³⁸. Dolayısıyla Antigonos'un tüm imparatorluğa tek başına sahip olma rüyası sona ermiştir. Buna rağmen Kassandros kısa süre sonra daha en başta aklına koyduğu gibi Roksane ile oğlu IV. Aleksandros'u MÖ 310/309 yılında acımadan öldürtür¹³⁹. Zira Makedonların arasında İskender'in oğlunun artık büyüdüğü ve babasının tahtını ona vermenin vakti geldiğine dair beklentiler hızla güçleniyordu¹⁴⁰. Kassandros bu korkunç görevi anne ve oğlunu denetim altında tutan Glaukias adlı komutanına vermiş ve onları kimse duymadan öldürüp cesetlerini gizlice gömmesini emretmişti¹⁴¹. Bu noktada Roksane'nin de geçmişte rakibi Stateira'yı ve onun kız kardeşini öldürttüğünü hatırlamak yerinde olacaktır. Kassandros ayrıca İskender'in güzeller

¹³¹ Carney 2006, 1-4. Olympias için ayrıca bk. Berve 1926, 283 vd.

¹³² Mansel 1995, 462.

¹³³ Stähelin 1914, 1156, 4-12; Kytzler 1997, 145.

¹³⁴ Diod. XIX. 52. 4.

¹³⁵ Diod. XIX. 52. 5; ayrıca bk. Berve 1926, 229; Fluss 1935, 211, 20; Badian 1997, 30.

¹³⁶ Mansel 1995, 462.

¹³⁷ Diod. XIX. 61. 1; 3; ayrıca bk. Stähelin 1914, 1156, 12-19.

¹³⁸ Tekin 2008, 145.

¹³⁹ Mansel 1995, 464; Stähelin 1914, 1156, 30-40; Worthington 2014, 332. Stähelin bu olayın tarihinin tartışmalı olduğunu ve MÖ 311/310 veya 310/309 tarihlerinin önerildiğini belirtir. Tekin ve Worthington'a göre olay MÖ 311'de gerçekleşmiştir.

¹⁴⁰ Kytzler 1997, 145.

¹⁴¹ Diod. XIX. 105. 2.

güzeli Barsine¹⁴² adlı kadından dünyaya gelen genç yaştaki oğlu Herakles'i de annesiyle beraber gizlice öldürtür ve cesetlerini ortadan kaldırtır (MÖ 309)¹⁴³. Herakles, İskender'in Roksane ile evlenmesinden sonra Pergamon'a giden annesiyle yaşamaktaydı ve aslında tahta gözü yoktu. Polyperkhon önce kendi amaçları doğrultusunda Herakles'i tahta çıkarmayı düşünerek yanına çağırtmış, ancak sonradan Kassandros'un büyük vaatleri üzerine onunla gizli bir anlaşma yaparak kral adayını öldürtmeye karar vermiştir¹⁴⁴. Dolayısıyla Barsine de bu iktidar savaşları arasında erkekler tarafından ortadan kaldırılan kraliyet kadınlarının kaderini paylaşmış oluyordu. Gezgin tarihçi Pausanias, Kassandros'un İskender ve ailesine olan nefreti yüzünden tüm bunları suçluluk duymadan yaptığını, İskender'in yıktığı Thebai kentini yeniden inşa ettirdiğini, Olympias'ı öldürttüğünü ve ardından İskender'in oğulları Herakles ile IV. Aleksandros'u ortadan kaldırdığını, ancak kendi sonunun da hiç iyi olmadığını, zira tanrıların gazabına uğrayarak öldüğünü belirtir¹⁴⁵. Bu olaylarla bir ilgileri olmamakla beraber aslında Lysimakhos, Antigonos ve Ptolemaios da krallığın meşru varislerinden ve annelerinden kurtulmuş oluyorlardı. Böylece İskender'in devletini bir bütün olarak devam ettirme fikri artık yok olup gitmiştir. İktidar hırsıyla yanıp tutuşan Kassandros'un niyeti, kendisi için tehlike yaratabilecek tüm kraliyet kadınlarını ve oğullarını ortadan kaldırarak imparatorluğun başına geçmekti. Fakat bu korkunç eylemleri beklediği sonucu vermeyecek ve *diadokhos*'lar arasındaki savaşlar daha da şiddetlenerek sürüp gidecektir. Erkeklerin dünyasında var olma savaşı veren bu kadınlar ise bedelini canlarıyla ödeyerek tarih sahnesindeki trajik yerlerini almışlardır.

¹⁴² Barsine, Artabazos'un kızıdır ve MÖ 333'teki Issos zaferinden sonra Makedonların eline esir düşmüştür. Daha sonradan İskender'e Herakles adında bir oğul vermiştir. İskender öldüğünde Herakles 4 yaşındaydı.

¹⁴³ Grainger 2007, 93. Ayrıca bk. Iust. XI. 10. 2; XV. 2. 3-5; Diod. XX. 20,1; Plut. *Aleks.* 29; Plut. *Eum.* 1. Iustinus, Makedon tahtını ele geçirmek için sanki başka yol yokmuş gibi davranan Kassandros'u eleştirmektedir.

¹⁴⁴ Diod. XX. 28, 1-2; Kaerst 1897, 29, 30; Brunt 1975, 22-34; Badian 2001, 75.

¹⁴⁵ Paus. IX. 7, 2. Kassandros çok sonra MÖ 298/297 yılında tutulduğu acı dolu bir hastalık yüzünden ölmüştür.

BİBLİYOGRAFYA

- Arslantaş Y. & Yılmaz C. A. 2017, "Hellenizmin Gölgesinde Diadokhlar Dönemi/Diadochs Era in The Shadow of Hellenism". *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 27/2, 361-373.
- Badian E. 1963, "The Death of Philip II". *Phoenix* 17, 244-250.
- Badian E. 1996, "Amyntas (4)". *DNP* I, 636.
- Badian E. 1997, "Arridaios". *DNP* II, 30.
- Badian E. 1999a, "Kyn(n)ane". *DNP* VI, 977.
- Badian E. 1999b, "Kleopatra (2,2; 2,3)". *DNP* VI, 586-587.
- Badian E. 2000a, "Olympias". *DNP* VIII, 1184-1185.
- Badian E. 2000b, "Philippos II (4)". *DNP* IX, 798-803.
- Badian E. 2000c, "Perdikkas (4)". *DNP* IX, 537.
- Badian E. 2001, "Polyperkhon (1-2)". *DNP* 10, 74-75.
- Berve H. 1926, *Das Alexanderreich auf prosopographischer Grundlage*. München.
- Berve H. 1936, "Nikanor (8)". *RE* 17.1, 266-270.
- Bosch E. M. 1942, *Helenizm Tarihinin Anahatları*. Çev. A. Erzen, İstanbul.
- Brunt P. A. 1975, "Alexander, Barsine and Heracles". *RFIC* 103, 22-34.
- Carney E. D. 1991, "What's in a Name?: The Emergence of a Title for Royal Women in the Hellenistic Period". Ed. S. Pomeroy, *Women's History and Ancient History*. Chapel Hill.
- Carney E. 1992, "The Politics of Polygamy: Olympias, Alexander and the Murder of Philip". *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte* 41/2, 169-189.
- Carney E. 2006, *Olympias. Mother of Alexander the Great*. London/New York, Routledge.
- Cawkwell G. 1978, *Philip of Macedon*. London.
- Collier J. F. 1974, "Women in Politics". Eds. M. Z. Rosaldo & L. Lamphere, *Women. Culture and Society*. Stanford, 89-96.
- Develin R. 1981, "The Murder of Philip II". *Antichthon* 15, 86-99.
- Droysen J. G. 1949, *Büyük İskender 4*. Çev. B. S. Baykal, Ankara.
- Droysen J. G. 1964, *Büyük İskender 1*. Çev. B. S. Baykal, İstanbul.
- Droysen J. G. 2000, *Büyük İskender 2*. Çev. B. Candemir, İstanbul.
- Edmunds L. 1971, "The Religiosity of Alexander". *GRBS* 12, 363-391.
- Errington R. M. 1990, *A History of Macedonia*. Berkeley.
- Erten E. 1999, "Roma İmparatorluğu Hâkimiyeti Altındaki Bir Yunanlı Tarih Yazarının "Özgürlük" Düşüncesi". *Arkeoloji ve Sanat* 91, 62-63.
- Erten E. 2016a, "Antik Yazarlarda Bir İskit Kraliçesi: Tomyris". *MJH* VI/2, 237-263.
- Erten E. 2016b, "Anonymous Tractatus de Mulieribus Claris in Bello/Savaş Konularında Zeki ve Cesur Kadınlar". *Libri* II, 96-106.
- Erten E. 2017, "Antik Yazarlarda Savaşçı Bir Pers Kadını: Rhodogune". *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi/İstanbul University Journal of Women's Studies* 14, 30-54.
- Erten E. 2018, "Antik Yazarlarda Bir Assur Kraliçesi: Semiramis". *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi* 16, 45-95.
- Fears J. R. 1975, "Pausanias, the Assassin of Philip". *Athenaeum*, 11-35.
- Fluss M. 1931, "Illyrioi". *RE Suppl.* V, 311-345.
- Fluss M. 1935, "Kynna". *RE Suppl.* VI, 209-211.
- Gera D. 1997, *Warrior Women. The Anonymous Tractatus De Mulieribus*. New York, Köln.
- Geyer F. 1937, "Perdikkas (3-5)". *RE* IX/1, 602-614.
- Grainger J. D. 1989, *Alexander The Great Failure. The Collapse of The Macedonian Empire*. New Zealand.
- Greenwalt W. 1989, "Polygamy and Succession in Argead Macedonia". *Arethusa* 22, 19-43.

- Hammond N. G. L. 1980, "The End of Philip". Eds. M. B. Hatzopoulos & L. D. Loukopoulos, *Philip of Macedon*. London, 166-175.
- Kaerst J. 1897, "Barsine". *RE* III/1, 29.
- Kytzler B. 1997, *Frauen der Antike. Kleines Lexikon antiker Frauen von Aspasia bis Zenobia*. Frankfurt/Leipzig.
- Lacey W. K. 1968, *The Family in Classical Greece*. London.
- Lenschau T. 1951, "Pleurias". *RE* 21/1, 239.
- Lauffer S. 2004, *Büyük İskender*. Çev. N. Sarnuç, İzmir.
- Macurdy G. H. 1932, *Hellenistic Queens*. Baltimore.
- Mansel A. M. 1995, *Ege ve Yunan Tarihi*. Ankara.
- Martin T. R. 2017, *Eski Yunan. Tarih Öncesinden Hellenistik Çağ'a*. Çev. Ü. H. Yolsal, İstanbul.
- Melber J. 1885, *Über die Quellen und den Wert der Strategemensammlung Polyäns*, Leipzig.
- Plaumann G. 1916, "Iolaos (5)". *RE* IX/2, 1847.
- Stähelin F. 1914, "Roxane". *RE* I/1, 1154-1156.
- Stähelin F. 1921, "Kleopatra (13)". *RE*. 11/1, 735-738.
- Strasburger H. 1939, "Olympias (6)". *RE* 18.1, 177-188.
- Tarn W. W. 1948, *Alexander the Great* 1-2. Oxford.
- Tekin O. 2008, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş* (Tarih Dizisi 47). İstanbul.
- Worthington I. 2014, *By the Spear: Philip II, Alexander the Great and the Rise and Fall of the Macedonian Empire*. Oxford.
- Zahrnt M. 2000, "Perdikkas (3)". *DNP* IX, 536-537.